

Monitor praktijkgericht onderzoek 2023

Auteurs

Suzanne Vogelesang, Bilal Demirel, Lionne Koens en Alexandra Vennekens

Redactie

Afdeling Communicatie

Infographic met belangrijkste ontwikkelingen

Laura Marienus

Foto omslag

Onderzoekers van Avans Hogeschool ontwikkelen samen met praktijkpartners recyclebare tenten en shelters voor een circulaire economie. Foto: Gerritjan Huinink. Meer info via: <https://regieorgaan-sia.nl/praktijkgericht-onderzoek/uitgelichte-projecten/recyclebare-tenten-en-shelters-voor-een-circulaire-economie/>

Bij voorkeur citeren als:

Rathenau Instituut (2025). Monitor praktijkgericht onderzoek 2023. Den Haag. (Auteurs: Vogelesang, S., B. Demirel, L. Koens en A. Vennekens)

Voorwoord

Toen ik de foto op de voorkant van dit rapport zag, gingen mijn wenkbrauwen even omhoog. Wie maakt er nou een tent met gaten erin? Het blijkt te gaan om materiaalonderzoek voor circulair tentdoek. De tent op de foto heeft drie verschillende stroken doek. Elke strook heeft een andere coating en kwaliteit.

Onderzoekers van Avans Hogeschool ontwikkelden het tentdoek onder andere samen met een tentenbouwer en een producent van bioplastic. De tenten kunnen bijvoorbeeld gebruikt worden als overkapping van een podium bij een muziekfestival of om vluchtelingen op te vangen in oorlogsgebieden.

Het circulaire tentdoek is een mooi voorbeeld van het praktijkgericht onderzoek dat aan hogescholen wordt uitgevoerd. In deze *Monitor praktijkgericht onderzoek 2023* staan nog meer van zulke voorbeelden. Ook bevat de monitor feiten en cijfers.

We hebben de monitor opgesteld op verzoek van de Vereniging Hogescholen. Het is onze tweede monitor. De eerste ging over het jaar 2022. Het mooie is dat we nu dus kunnen gaan vergelijken. We analyseerden de jaarverslagen van hogescholen en vulden de gegevens aan met data uit andere bronnen, zoals enquêtes en gesprekken.

De monitor toont dat er fors meer geld naar praktijkgericht onderzoek gaat. Dat komt vooral door de investeringen van het vorige kabinet. De hogescholen gebruiken de middelen vooral voor consolidatie. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat er niet zozeer meer lectoraten komen, maar dat er per lectoraat meer personeel is. De balkjes in de personeelsgrafiek groeien het sterkst bij de docent-onderzoekers en het ondersteunend personeel.

Verder zien we aan de cijfers en aan de voorbeelden dat hogescholen steeds meer nationaal en internationaal samenwerken met bedrijven, instituten, universiteiten en andere organisaties. De hogescholen zijn volwaardige kennispartners aan het worden bij de aanpak van maatschappelijke vraagstukken.

Prof. dr. ir. Eefje Cuppen
Directeur Rathenau Instituut

Samenvatting

In deze *Monitor praktijkgericht onderzoek 2023* presenteren we de ontwikkelingen in het praktijkgericht onderzoek aan de 36 publiek bekostigde Nederlandse hogescholen in het jaar 2023. Eerder brachten we een monitor uit over 2022.¹ Het Rathenau Instituut heeft de monitor opgesteld op verzoek van de Vereniging Hogescholen (VH). Deze monitor houdt geen rekening met eventuele bezuinigingen die in 2024 of erna zijn aangekondigd.

In 2022 is afgesproken dat de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) de komende tien jaar jaarlijks 100 miljoen euro extra zal investeren in de eerste en tweede geldstroom voor het praktijkgericht onderzoek aan de hogescholen. In 2023 zijn deze middelen voor het eerst volledig uitgekeerd.

De hogescholen kunnen de extra middelen besteden aan drie bestedingsdoelen:

1. Kwantitatieve verduurzaming van praktijkgericht onderzoek;
2. Kwalitatieve verduurzaming van praktijkgericht onderzoek; en
3. Integratie van praktijkgericht onderzoek in het kennisecosysteem.

Om de inzet van de onderzoeksmiddelen in kaart te brengen, heeft de VH met het ministerie van OCW een **format opgesteld** waarin per bestedingsdoel indicatoren zijn opgenomen die dienen als basisinformatie. Het Rathenau Instituut heeft deze gegevens verzameld uit de jaarverslagen van de hogescholen, ze samengevoegd en aangevuld met data uit andere bronnen.

Strategie en visie van hogescholen

Uit analyse van de strategie- en visieparagrafen in de jaarverslagen blijkt dat de hogescholen duidelijke doelstellingen hebben met betrekking tot het praktijkgericht onderzoek. Enerzijds willen zij met praktijkgericht onderzoek de maatschappij continu voorzien van nieuwe kennis en inzichten en zijn ze gericht op het versterken van hun positie binnen diverse netwerken van kennisinstellingen. Anderzijds streven ze naar doorontwikkeling van het onderwijs op basis van nieuwe kennis, zodat afgestudeerden de juiste aansluiting vinden bij de arbeidsmarkt. Voor het behalen van deze doelstellingen leggen hogescholen actief verbinding met de beroepspraktijk en het onderwijs, en dragen zij bij aan het beantwoorden van maatschappelijke vraagstukken.

---

¹ Omdat data nog gecorrigeerd kunnen worden door hogescholen, wijken cijfers over 2022 in deze rapportage mogelijk af van de eerder gepubliceerde data uit de *Monitor praktijkgericht onderzoek 2022*.

Bestedingsdoel 1: kwantitatieve verduurzaming praktijkgericht onderzoek

In 2023 zijn de totale middelen voor praktijkgericht onderzoek voor de hogescholen samen 447 miljoen euro (zie tabel). Ten opzichte van 2022 is dit een stijging van 27%. Bijna 60% van de onderzoeksmiddelen komt uit de eerste geldstroom (rijksbijdrage), een derde uit de tweede geldstroom en minder dan een tiende uit de derde geldstroom en overige middelen. De eerste, tweede en derde geldstroom stijgen met respectievelijk 34%, 22% en 8% ten opzichte van 2022.

Tabel Kerngegevens financiën 2022-2023

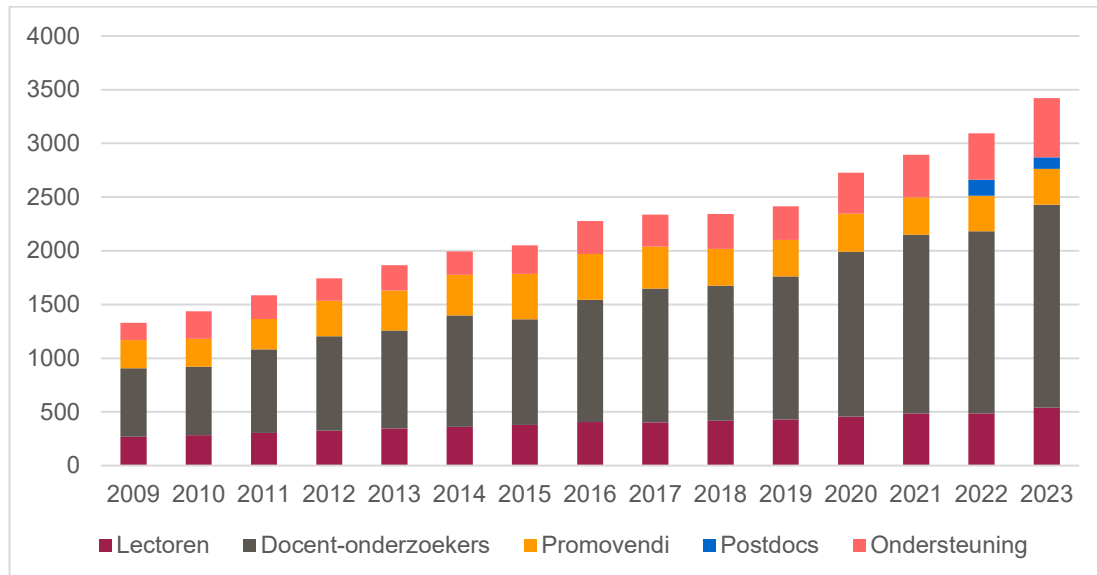
	2022	2023	groei in 2023
Financiën, x 1.000 euro			
1 ^e geldstroom (gerealiseerde uitgaven)	197.279	264.180	34%
2 ^e geldstroom	121.587	148.136	22%
3 ^e geldstroom	28.055	30.173	8%
Overig	4.970	4.820	- 4%
Totaal budget	351.928	447.308	27%

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de VH, bewerking Rathenau Instituut.

Lectoraten vormen de basis van het praktijkgericht onderzoek. Elk lectoraat wordt geleid door een of meerdere lectoren. In 2023 zijn er 772 lectoren. Dat is 7% meer dan in 2022 toen er 723 waren. Van de lectoren heeft 67% een vaste aanstelling. Bijna een derde van de lectoren heeft, net als in 2022, een dubbelaanstelling. Hierbij werkt de lector naast bij de hogeschool ook bij een bedrijf, universiteit of een andere instelling. In 2023 is 41% van de lectoren vrouw. Dit aandeel blijft constant ten opzichte van 2022.

Elk lectoraat bestaat naast één of meerdere lectoren meestal uit docent-onderzoekers, promovendi en ondersteunend personeel. Het totale personeel, inclusief lectoren, stijgt met 11% (fte) ten opzichte van 2022 (zie figuur). Het aantal fte ondersteunend personeel stijgt procentueel het meest (+27%). De sterke toename van ondersteunend personeel past bij de besteding van het praktijkgericht onderzoek aan hogescholen. In absolute zin is het aantal docent-onderzoekers het meest toegenomen.

Figuur Totaal personeel praktijkgericht onderzoek (fte)

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de VH, bewerking Rathenau Instituut.

Tijdens focusgroepen werd met startende praktijkgericht onderzoekers gesproken over belemmeringen die zij ervaren in hun carrière. Een belangrijk knelpunt voor onderzoekers is de onderwaardering van het praktijkgericht onderzoek, zowel binnen als buiten de hogeschool. Zij schetsen een beeld van onderzoek dat zich nog volwaardig moet nestelen binnen de hogescholen en het bredere kennis-ecosysteem. Daarop aansluitend wordt door onderzoekers aangegeven dat de rol en functieomschrijving van een praktijkgericht onderzoeker vaak niet duidelijk zijn. Tot slot benoemen de onderzoekers een gebrek aan onderzoeksfaciliteiten en ruimte om financiering aan te vragen. Consequenties van de ervaren belemmeringen zijn onder andere werkdruk, vertraging van het onderzoek en het moeilijk vinden van een plek in onderzoeksnetwerken.

Bestedingsdoel 2: kwalitatieve verduurzaming praktijkgericht onderzoek

Een maat voor de verbinding van het onderzoek met het onderwijs is het aantal studenten per fte lector. In 2011 lag het aantal studenten per fte lector op 1388. In 2022 verbeterde dit naar 986. En in 2023 staat de teller op 860 studenten per fte lector.

Hogescholen hebben verschillende initiatieven genomen om de effectiviteit en duurzaamheid van de onderzoeksgroepen te bevorderen. Uit de rapportages van de hogescholen blijkt dat zij onder andere bezig zijn met het doorontwikkelen van het functiehuis.

Verder werkt in 2023 ruim 40% van de hogescholen aan een *gender equality plan* of doen ze aanpassingen aan het reeds bestaande plan. Daarnaast besteden hogescholen aandacht aan andere aspecten op het gebied van diversiteit en inclusie, zoals onder andere seksuele oriëntatie en leeftijd. Tot slot werken hogescholen actief aan hun beleid rondom open science, het bevorderen van medezeggenschap op het terrein van onderzoek en zijn zij bezig met het gebruik van onderzoeksinformatie- en datamanagementsystemen.

Bestedingsdoel 3: integratie praktijkgericht onderzoek in het kennisecosysteem

Hogescholen werken onderling en met hun omgeving samen in verschillende publiek-private en publiek-publieke samenwerkingsverbanden om nieuwe kennis en innovatie te realiseren en zo een brug te slaan tussen kennis en toepassing. In 2023 zijn er bij de hogescholen 46 Centres of Expertise. Dat zijn publiek-private of publiek-publieke samenwerkingsverbanden waarin onderzoekers, docenten, studenten en beroepsprofessionals samenwerken aan maatschappelijke uitdagingen en transities. Het aantal Centres of Expertise groeide aanvankelijk snel, maar blijft de laatste vijf jaar redelijk stabiel.

Bij de in 2023 mede door Regieorgaan SIA gefinancierde onderzoeksprojecten is 32% van de samenwerkingen met een mkb-instelling, 25% met een publieke kennisinstelling, 17% met een andere hogeschool, 6% met een kennisinstelling, 4% met een universiteit, 2% met een mbo-instelling en 14% met een overige instelling.

Naast regionale samenwerkingsverbanden leveren hogescholen ook een bijdrage aan maatschappelijke vraagstukken in breder (inter)nationaal verband. In 2023 zijn hogescholen in totaal 853 keer betrokken bij een gehonoreerde subsidieaanvraag als aanvrager, waarvan 477 keer als hoofdaanvrager. Het totaal aantal gehonoreerde subsidieaanvragen stijgt hiermee met 27% ten opzichte van 2022.

Wanneer we de verschillende aanvraagroutes met elkaar vergelijken en kijken naar of een hogeschool hoofdaanvrager is of mede-aanvrager, dan blijkt dat hogescholen, net als in 2022, vaker deelnemen als mede-aanvrager bij internationale subsidieaanvragen, het Nationaal Groeifonds en de Nationale Wetenschapsagenda (NWA). Hogescholen zijn vaker hoofdaanvrager bij het Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid en bij andere aanvragen met kennispartners.

Inhoud

Voorwoord.....	3
Samenvatting	4
Inhoud.....	8
Inleiding.....	9
1 Ontwikkeling en doelen praktijkgericht onderzoek	12
1.1 Ontwikkelingen praktijkgericht onderzoek 2023	12
1.2 Strategie, visie en reflectie van de hogescholen	14
2 Kwantitatieve verduurzaming en uitbreiding van praktijkgericht onderzoek.....	17
2.1 Middelen nemen toe.....	17
2.2 Omvang lectoraten groeit	20
2.3 Belemmeringen praktijkgericht onderzoekers	25
3 Kwalitatieve verduurzaming en uitbreiding.....	27
3.1 Verbinding met het onderwijs	27
3.2 Verbinding met de beroepspraktijk.....	29
3.3 Versterking interne onderzoeksstructuur.....	31
4 Integratie in het kennisecosysteem.....	35
4.1 Inhoudelijke thema's en zwaartepuntvorming	35
4.2 Verbinding met de regio	37
4.3 Verbinding met andere kennisinstellingen.....	39
5 Belangrijkste bevindingen.....	44
Bijlage: Over de methodiek	47

Inleiding

Deze monitor toont hoe het praktijkgericht onderzoek aan 36 Nederlandse hogescholen zich in 2023 heeft ontwikkeld. Het Rathenau Instituut stelt de *Monitor praktijkgericht onderzoek* op in opdracht van de Vereniging Hogescholen (VH) en werkt samen met de VH aan het verbeteren van de toepassing van de indicatoren door hogescholen in hun jaarverslagen.

Het praktijkgericht onderzoek kenmerkt zich door het centraal stellen van de verbinding met de beroepspraktijk en het onderwijs. Met de sterke focus op samenwerking levert het praktijkgericht onderzoek een belangrijke bijdrage aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen.

In de afgelopen twintig jaar heeft het praktijkgericht onderzoek zich sterk ontwikkeld. Het aantal lectoren groeide en er werden verschillende typen samenwerkingsverbanden opgericht. Bovendien verschoof de focus van het bouwen van fundamenteën naar de professionalisering en versterking van het praktijkgericht onderzoek aan hogescholen. Ook de financiering en de beleidsmatige verankering namen toe.

In 2022 is het *Bestuursakkoord 2022 hoger onderwijs en wetenschap* gesloten tussen de hogescholen en de minister van OCW. Hierin is afgesproken dat de minister voor een periode van tien jaar jaarlijks 100 miljoen euro extra investeert in het praktijkgericht onderzoek. In 2023 zijn deze middelen voor het eerst volledig uitgekeerd.² Van de 100 miljoen euro is 50 miljoen structureel van aard. De andere 50 miljoen euro kent een looptijd van tien jaar (tot en met 2031) en is afkomstig uit het Fonds Onderzoek en Wetenschap. De 50 miljoen euro uit het Fonds Onderzoek en Wetenschap bestaat uit 35 miljoen euro in de eerste geldstroom en 15 miljoen euro in de tweede geldstroom, uitgezet door Regieorgaan SIA. Hiervan is 10 miljoen euro bestemd voor een thematische programmering die aansluit bij de beoogde maatschappelijke effecten en 5 miljoen euro is bestemd voor de pilot met de *professional doctorate*, het recent ontwikkelde doctoraatstraject aan hogescholen. In de genoemde bedragen zijn eventuele toekomstige loon- en prijsbijstellingen niet meegenomen.

---

2 Van de bestuursakkoordmiddelen voor de eerste geldstroom van hogescholen (85 miljoen euro per jaar), is in 2022 30 miljoen euro toegekend aan de hogescholen (structurele middelen uit de rijksbijdrage). Ook zijn de middelen voor de tweede geldstroom, Regieorgaan SIA, (15 miljoen euro per jaar) toegekend. Het gaat om middelen uit het Fonds Onderzoek en Wetenschap met een looptijd tot en met 2031. Vanaf 2023 komt hier voor hogescholen jaarlijks 55 miljoen euro bij: 20 miljoen euro structurele middelen uit de rijksbijdrage en 35 miljoen euro middelen uit het Fonds Onderzoek en Wetenschap.

Om de (extra) middelen³ te monitoren, heeft de VH in samenwerking met het ministerie van OCW een **format opgesteld met indicatoren die dienen als basisinformatie**. Hogescholen stellen hiertoe gegevens beschikbaar in hun jaarverslagen. Deze gegevens zijn – aangevuld met data uit andere bronnen – opgenomen in dit rapport en vormen de basis van het jaarlijkse gesprek tussen de minister, Regieorgaan SIA en de VH over de voortgang van het bestuursakkoord.

Dit is het tweede jaar dat de jaarrapportage gebaseerd is op het format van OCW en VH. Het format zorgt voor een betere vergelijkbaarheid van de informatie tussen instellingen, beperkt het aantal extra uitvragen en geeft een compleet beeld van de ontwikkeling van het praktijkgericht onderzoek. De afspraken in het bestuursakkoord die gaan over de *kwaliteitszorg* van praktijkgericht onderzoek laten we buiten beschouwing.⁴

Leeswijzer

In het *Bestuursakkoord hoger onderwijs en wetenschap 2022* is afgesproken dat de middelen besteed kunnen worden aan drie bestedingsdoelen die nauw aansluiten op de ambities uit de *Strategische onderzoeksagenda 2022-2025*.⁵ De drie bestedingsdoelen zijn:

1. **Kwantitatieve verduurzaming van praktijkgericht onderzoek**
Onder dit bestedingsdoel kunnen hogescholen extra middelen inzetten voor bijvoorbeeld loon voor onderzoekspersoneel, opleiding en begeleiding van onderzoekspersoneel en overige kosten die mogelijk noodzakelijk zijn voor het goed kunnen functioneren van onderzoekers.
2. **Kwalitatieve verduurzaming van praktijkgericht onderzoek**
Onder dit bestedingsdoel kunnen hogescholen extra middelen inzetten voor bijvoorbeeld training van personeel op aspecten rond onderzoek en onderzoeksbeoefening, het ontwikkelen en onderhouden van het functiehuis voor praktijkgericht onderzoek (met aandacht voor diversiteit en inclusie), (data-)infrastructuur voor het verantwoord uitvoeren van onderzoek (onder andere op het terrein van wetenschappelijke integriteit, open access en open science) en het ontwikkelen en uitvoeren van de (pilot) *professional doctorate*.

---

3 Het is niet mogelijk om onderscheid te maken tussen de extra middelen uit het bestuursakkoord en de bestaande financiering. Daarom monitoren we het totaal aan onderzoeksmiddelen en niet alleen de extra middelen uit het bestuursakkoord.

4 De voortgang op de kwaliteitszorg van praktijkgericht onderzoek wordt jaarlijks gemonitord door de Commissie Evaluatie Kwaliteitszorg Onderzoek in de *Monitor Kwaliteitszorg Onderzoek*.

5 Vereniging Hogescholen (2021). *Strategische onderzoeksagenda hbo 2022-2025: praktijkgericht onderzoek als kennisversneller*. Den Haag.

3. Integratie van praktijkgericht onderzoek in het kennisecosysteem

Onder dit bestedingsdoel kunnen hogescholen extra middelen inzetten voor bijvoorbeeld het opzetten en onderhouden van samenwerkingsarrangementen, het ontplooiën van onderzoeksactiviteiten of het verbinden en afstemmen met andere partijen in het kennis- en innovatie-ecosysteem.

In deze rapportage gaat hoofdstuk 1 over de recente ontwikkelingen en de strategie en visie van het praktijkgericht onderzoek. We bespreken de ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden in 2023 of die betrekking hebben op gebeurtenissen uit 2023 (paragraaf 1.1). Paragraaf 1.2 gaat in op de visie en strategie van de hogescholen en op de reflectie over de uitvoering hiervan.

Hoofdstuk 2 rapporteert over de *kwantitatieve* verduurzaming van praktijkgericht onderzoek. We gaan in op de omvang en ontwikkeling van praktijkgericht onderzoek en laten onder andere indicatoren met betrekking tot de financiële en personele ontwikkeling zien (paragraaf 2.1 en 2.2). Paragraaf 2.3 bespreekt de belemmeringen die praktijkgericht onderzoekers ervaren.

Hoofdstuk 3 focust op het de *kwantitatieve* verduurzaming van praktijkgericht onderzoek. We kijken in paragraaf 3.1 naar de verbinding tussen onderwijs en onderzoek via onder andere de verhouding van het aantal lectoren ten opzichte van het aantal studenten. Ook geven we voorbeelden van de verbinding tussen praktijkgericht onderzoek en het onderwijs. Paragraaf 3.2 gaat, wederom aan de hand van voorbeelden, over de verbinding tussen het praktijkgericht onderzoek en de beroepspraktijk. In paragraaf 3.3 geven we voorbeelden over hoe hogescholen werken aan het versterken van de interne onderzoekstructuur.

Hoofdstuk 4 zoomt in op indicatoren die de integratie van praktijkgericht onderzoek in het kennisecosysteem laten zien. Paragraaf 4.1 gaat over de inhoudelijke thema's waaraan de hogescholen bijdragen en geeft een overzicht van het aantal Centres of Expertise. Paragraaf 4.2 beschrijft diverse voorbeelden van de verbinding van praktijkgericht onderzoek met de regio waarin de hogeschool is gevestigd. Paragraaf 4.3 laat voorbeelden zien van de samenwerking met andere kennisinstellingen. Daarbij gaan we in op het aantal samenwerkingsverbanden en besteden we aandacht aan de deelname aan subsidieaanvragen zoals het Nationaal Groeifonds en de Europese Kaderprogramma's.

In hoofdstuk 5 sluiten we af met de belangrijkste bevindingen en conclusies.

De bijlage bevat een overzicht van de indicatoren per bestedingsdoel die zijn opgenomen in dit rapport.

1 Ontwikkeling en doelen praktijkgericht onderzoek

Dit hoofdstuk gaat vooral in op de ontwikkelingen in het praktijkgericht onderzoek van de 36 Nederlandse hogescholen in 2023.⁶ Het praktijkgericht onderzoek kenmerkt zich door de focus op de verbinding met de beroepspraktijk en het onderwijs. Praktijkgericht onderzoek start met een vraag vanuit de praktijk waarbij studenten, onderzoekers en het werkveld samen het onderzoek opzetten, uitvoeren en de resultaten ervan implementeren. In de afgelopen decennia heeft het praktijkgericht onderzoek zich sterk kunnen ontwikkelen.⁷ Zo groeide het aantal lectoren, werden er verschillende typen samenwerkingsverbanden opgericht en verschoof de focus van het bouwen van fundamenten naar de professionalisering en versterking van het praktijkgericht onderzoek. Ook de financiering en de beleidsmatige verankering namen toe. Hieronder lopen we de meest in het oog springende ontwikkelingen van 2023 per categorie in chronologische volgorde langs. Aan het eind van het hoofdstuk vatten we ze samen in een infographic.

1.1 Ontwikkelingen praktijkgericht onderzoek 2023

De verschuiving in de focus van het praktijkgericht onderzoek van het leggen van de basis naar professionalisering kreeg in 2023 onder andere vorm door het stimuleren van (inter)nationale samenwerkingen, het bevorderen van open science en het oprichten van formele samenwerkingen met andere kennisinstellingen.

Nationale en internationale samenwerkingen

In januari 2023 startte de *pilot Richting Europa*. In deze pilot ligt de nadruk op het verbinden van nationale expertise binnen het praktijkgericht onderzoek met relevante Europese ontwikkelingen om zo het fundament te leggen voor samenwerkingen op Europees niveau. Met deze pilot maakt Regieorgaan SIA het voor zestien hogescholen mogelijk om een strategie te ontwikkelen en te implementeren waarmee zij hun onderzoek beter aan kunnen laten sluiten bij de Europese onderzoeksagenda. De hogescholen werken bijvoorbeeld aan netwerkontwikkeling met buitenlandse partners en ontwikkelen trainingen voor onderzoekers en ondersteunend personeel.

---

6 Voor een uitgebreide omschrijving van de werking en de organisatie van het praktijkgericht onderzoek en van de belangrijkste ontwikkelingen tot en met 2022 verwijzen we naar hoofdstuk 1 van de vorige monitor: Rathenau Instituut (2024). *Monitor praktijkgericht onderzoek 2022*. Den Haag.

7 Vereniging Hogescholen (2021). *Strategische onderzoeksagenda hbo 2022-2025: praktijkgericht onderzoek als kennisversneller*. Den Haag.

Verder zijn er in 2023 vier hogescholen toegetreden tot het **European University Initiatief**. Deze Europese universiteitennetwerken zijn transnationale verbanden van Europese universiteiten en hogescholen met een gezamenlijke langetermijnstrategie. Het initiatief wil studenten- en personeelsmobiliteit stimuleren en bijdragen aan de kwaliteit, inclusie en het concurrentievermogen van Europese hogescholen en universiteiten.

De positie van het hbo in Europa is verder verstevigd door het toetreden van twee nieuwe hogescholen tot Universities of Applied Sciences Netherlands (UASNL), een samenwerkingsverband van Nederlandse hogescholen met gezamenlijke Europese (onderzoeks)ambities. In 2023 waren achttien hogescholen onderdeel van dit samenwerkingsverband.

Op het gebied van samenwerkingen in de regio zijn binnen het Nationaal Groeifondsprogramma *High Impact PPS* in mei 2023 **vijftien high impact PPS'en van start gegaan**. Het gaat om bestaande samenwerkingsverbanden tussen PPS'en in het beroepsonderwijs die met deze extra middelen kunnen opschalen en hierdoor de mogelijkheid krijgen om meer impact te creëren. Bij dertien van deze high impact PPS'en is een Centre of Expertise betrokken als initiatiefnemer of penvoerder.

In juni sloot de VH een **convenant met de regionale ontwikkelingsmaatschappijen**. Hierin zijn afspraken gemaakt over een nauwere samenwerking tussen hogescholen en de negen regionale ontwikkelingsmaatschappijen om de innovatieve kracht van het bedrijfsleven in de regio's te vergroten.

In november 2023 is het **Klimaatonderzoek Initiatief Nederland (KIN)** opgericht als zelfstandig regieorgaan onder NWO. In dit initiatief werken onderzoekers uit allerlei disciplines samen aan het verbeteren van het klimaat. Lectoren van verschillende hogescholen zijn aangesloten bij dit initiatief. Het hbo is eveneens vertegenwoordigd in de governance-structuur van het KIN.

Onderzoekscultuur en structuur

In maart 2023 ondertekende de VH het **convenant Open Science NL** (voorheen bekend als het *Nationaal Programma Open Science*). *Open Science NL* is het nationale programma dat de transitie naar open science bevordert. In 2023 zijn de hogescholen eveneens gestart met een pilot voor een eigen doctoraatstraject: de *professional doctorate* (PD). In mei 2023 gingen de **eerste kandidaten van start**.

In juli 2023 is het nieuwe Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2023-2028 ingegaan.⁸ Het nieuwe brancheprotocol kent een ontwikkelingsgerichte insteek. De VH stelde een nieuwe Commissie Evaluatie Kwaliteitszorg Onderzoek aan om toezicht te houden op de uitvoering van het brancheprotocol. De leden van deze commissie komen uit het hbo, het bedrijfsleven en van universiteiten. Na elke evaluatie geeft de commissie een terugkoppeling aan de desbetreffende hogeschool. De commissie beoordeelde in 2023 negen visitatierapporten van onderzoekseenheden van zes verschillende hogescholen.

In oktober 2023 ging **Publinova** live. Dat is het platform voor praktijkgericht onderzoek dat kennisdeling faciliteert tussen onderzoekers, ondersteuners en lectoren van verschillende hogescholen en een breder publiek.

Verder werden er in 2024 twee rapportages gepubliceerd die de ontwikkeling van het praktijkgericht onderzoek in kaart brengen.^{9,10}

Impact en zichtbaarheid

In mei 2023 publiceerde de VH het position paper *Doorwerken aan kennis en impact voor de regio*.¹¹ Het position paper beschrijft de rol van hogescholen in het landelijke valorisatiesysteem en gaat in op wat nodig is om deze positie te versterken. Om toonaangevend praktijkgericht onderzoek uit te lichten, werden in november de **RAAK-awards** en de **Deltapremie** uitgereikt. De Deltapremie is een tweejaarlijkse onderscheiding van Regieorgaan SIA en de VH die voor de derde keer is uitgereikt. De RAAK-awards worden jaarlijks door Regieorgaan SIA uitgereikt om onderzoek van de hogescholen meer bekendheid te geven.

1.2 Strategie, visie en reflectie van de hogescholen

Strategie en visie

Uit de analyse van de strategie- en visieparagrafen in de jaarverslagen blijkt dat de hogescholen duidelijke doelstellingen hebben met betrekking tot het praktijkgericht onderzoek. Enerzijds willen zij de maatschappij continu voorzien van nieuwe kennis en inzichten en zijn zij gericht op het versterken van hun positie binnen diverse netwerken van kennisinstellingen. Anderzijds streven zij naar doorontwikkeling van het onderwijs op basis van deze actuele kennis en inzichten zodat afgestudeerden de juiste aansluiting vinden bij de arbeidsmarkt.

---

8 Vereniging Hogescholen (2022). *Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2023 – 2028*. Den Haag.

9 Rathenau Instituut (2024). *Monitor praktijkgericht onderzoek 2022*. Den Haag.

10 Vereniging Hogescholen (2023). *Monitor Kwaliteitszorg Onderzoek 2023*. Den Haag.

11 Vereniging Hogescholen (2023). *Doorwerken aan kennis en impact voor de regio*. Den Haag.

Voor het behalen van deze doelstellingen leggen hogescholen actief verbinding met de beroepspraktijk en het onderwijs. Lectoraten spelen hierbij een belangrijke rol. Zij onderhouden de verbinding met de beroepspraktijk door het faciliteren van samenwerkingen met externe partijen. Daarnaast dragen ze bij aan de verbinding met het onderwijs. Docenten hebben een belangrijke taak in het betrekken van studenten bij het praktijkgericht onderzoek en het overdragen van vaardigheden en vakinhoudelijke kennis aansluitend bij de beroepspraktijk. Door het samenwerken in deze driehoek van praktijkgericht onderzoek, beroepspraktijk en onderwijs zijn hogescholen in staat om een bijdrage te leveren aan het beantwoorden van maatschappelijke vraagstukken.

Reflectie

Het format met indicatoren dat OCW en VH hebben opgesteld, vraagt de hogescholen om te reflecteren op de uitvoering van de strategie en visie in 2023. In deze reflecties leggen hogescholen de nadruk op samenwerking.

Door vaker in dialoog te gaan en actief samenwerking te zoeken met het werkveld en andere kennisinstellingen, waren hogescholen in 2023 in staat om hun onderzoekslijnen te toetsen en indien nodig aan te passen, zodat er een betere aansluiting was bij de behoefte vanuit de beroepspraktijk en de maatschappij. Dit vergroot de zichtbaarheid en maatschappelijke waarde van het praktijkgericht onderzoek en verstevigt tevens de positie van praktijkgericht onderzoek binnen het kennisecosysteem.

Een aantal hogescholen geeft aan dat deze samenwerkingen hebben geleid tot het uitbreiden van onderzoekslijnen, het opzetten van nieuwe onderzoekslijnen of het samenvoegen van lectoraten tot één robuust lectoraat. Bovendien hebben diverse samenwerkingsverbanden geleid tot meer maatschappelijke impact, zowel bij stakeholders als binnen de hogescholen. Resultaten van praktijkgericht onderzoek, in samenwerking met andere instellingen, worden gebruikt om het onderwijs te versterken voor een betere aansluiting bij de beroepspraktijk.

Daarnaast hebben hogescholen op basis van deze opgedane kennis ook een onderwijsaanbod ontwikkeld voor professionals uit de beroepspraktijk om hun kennis te versterken. Dat gebeurt bijvoorbeeld middels workshops of in living labs. Tot slot besteedden de hogescholen in 2023 aandacht aan de kwaliteitszorg van het praktijkgericht onderzoek.

Infographic Belangrijkste ontwikkelingen praktijkgericht onderzoek 2023

2 Kwantitatieve verduurzaming en uitbreiding van praktijkgericht onderzoek

Dit bestedingsdoel is gericht op de uitbreiding en verduurzaming van onderzoeksgroepen en draagt bij aan het versterken van de onderzoekscultuur en -structuur. Dit hoofdstuk gaat in op de omvang en ontwikkeling van praktijkgericht onderzoek bij de hogescholen. Paragraaf 2.1 laat zien dat de middelen toenemen. Paragraaf 2.2 toont dat de omvang van de lectoraten groeit. In paragraaf 2.3 bespreken we de belangrijkste belemmeringen van praktijkgericht onderzoekers.

2.1 Middelen nemen toe

De drie grootste financieringsstromen van het praktijkgericht onderzoek zijn de eerste geldstroom, de tweede geldstroom en de derde geldstroom (zie kader 1 voor uitleg over de geldstromen). Figuur 1 geeft de ontwikkeling weer van de middelen naar geldstroom van het praktijkonderzoek voor 2009 tot en met 2023. In tabel 1 geven we een gedetailleerd overzicht over de laatste drie jaar.

De totale middelen voor praktijkgericht onderzoek zijn over de periode 2009-2023 meer dan verviervoudigd: van 101 miljoen euro in 2009 naar 447 miljoen euro in 2023. Bijna 60% van dit budget kwam in 2023 uit de eerste geldstroom (rijksbijdrage), een derde uit de tweede geldstroom en minder dan een tiende uit de derde geldstroom en overige middelen.

In 2023 namen de totale onderzoeksmiddelen ten opzichte van 2022 toe met 27%.¹² De eerste geldstroom steeg met 34%. De tweede met 22%. De derde met 8%. In 2022 stegen de eerste, tweede en derde geldstroom ten opzichte van 2021 met respectievelijk 16%, 19% en 4%. Over de gehele periode tussen 2015 en 2023 groeiden de in competitie verkregen en opdracht-gebonden middelen (tweede en derde geldstroom) met 187%, terwijl de middelen aan praktijkgericht onderzoek uit de rijksbijdrage (eerste geldstroom) met 125% groeiden.

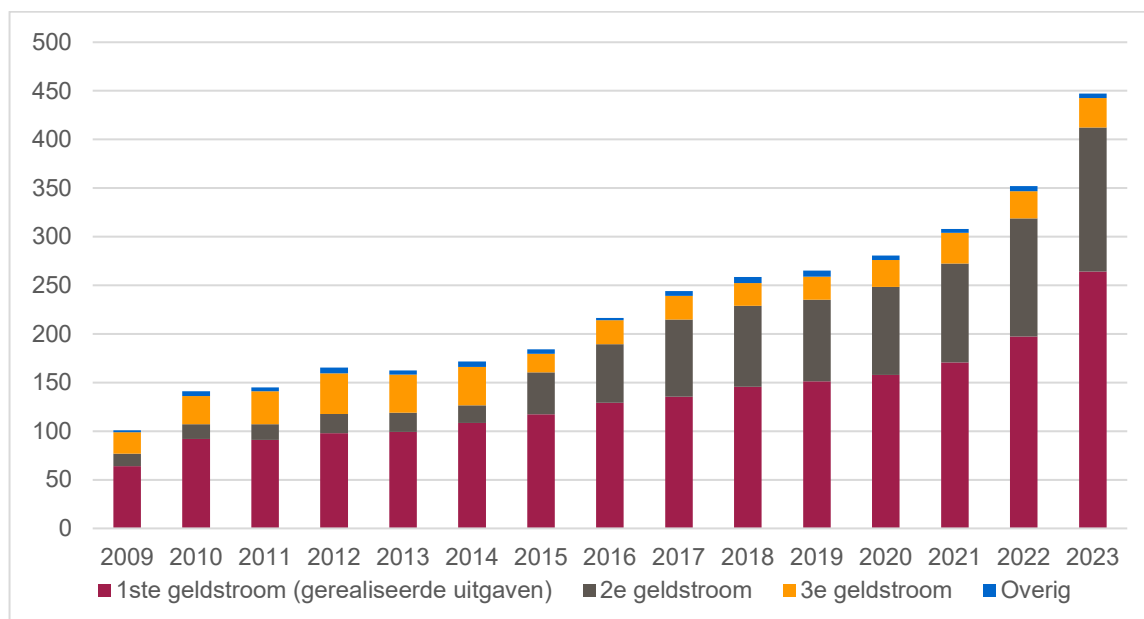
Door de extra investeringen vanuit het *Bestuursakkoord hoger onderwijs en wetenschap 2022* stegen de middelen voor praktijkgericht onderzoek sterk, met

---

12 De inflatie was in 2023 7%. Bron: OESO MSTI implicit GDP price indices.

name de eerste geldstroom. In 2023 werden de middelen voor het eerst volledig toegekend. Deze extra middelen leiden tot meer continuïteit en stabiliteit voor lectoraten, meer ruimte voor de invulling en programmering van lange onderzoeklijnen, en een grotere personele inzet op diverse onderzoeksthema's. Deze grotere personele inzet maken we verder inzichtelijk in paragraaf 2.2.

Figuur 1 Middelen voor praktijkgericht onderzoek in miljoenen euro

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de VH, bewerking Rathenau Instituut.

Notities: Het gaat bij de eerste geldstroom om de gerealiseerde uitgaven voor onderzoek: hogescholen ontvangen een lumpsum rijksbijdrage voor onderzoek van het ministerie van OCW en financieren zelf uit onderwijsmiddelen. In 2015 is er sprake van trendbreuken in de tweede en derde geldstromen en *overig* door gewijzigde definities. Tot en met 2014 omvat de tweede geldstroom alleen de RAAK-regeling. Met ingang van 2015 omvat deze ook de in competitie verkregen financiering van andere nationale onderzoeksfinanciers (voorheen onderdeel van de derde geldstroom) en internationale onderzoeksfinanciers zoals de EU (voorheen *overig*). De categorie *overig* bevat vanaf 2015 inkomsten die niet onder de drie categorieën vallen.

De grotere eerste geldstroom in 2023 brengt mogelijk een betere balans met zich mee tussen de rijksbijdragen en de middelen die in competitie of in opdracht zijn verkregen. De eerste geldstroom is in de afgelopen jaren immers minder snel gegroeid dan de tweede en derde geldstroom samen. Een betere balans kan leiden tot een vermindering van de aanvraag- en matchingdruk.¹³

We zien dat het aandeel van de eerste geldstroom van de totale middelen met 3 procentpunt is gestegen (van 56% in 2022 naar 59% in 2023). Dit is inclusief aanvullende middelen die de hogescholen aan onderzoek besteden, veelal uit de

¹³ Voor de meeste in competitie verkregen onderzoeksopdrachten moeten hogescholen geld bijleggen. Dit wordt ook wel matching genoemd. Opdrachten voor derden worden namelijk niet geworven tegen loonkosten en niet op basis van integrale kosten. Hogescholen leggen zelf geld bij en gebruiken hiervoor middelen uit de rijksbijdrage en/of eigen onderwijsmiddelen.

rijksbijdrage voor onderwijs. De besteding aan praktijkgericht onderzoek uit de eerste geldstroom blijkt namelijk hoger te zijn dan het onderzoekdeel van de rijksbijdrage die wordt ontvangen. In 2022 ging het om 38% van de totaal ingezette onderzoeksmiddelen in de eerste geldstroom (74 miljoen euro). In 2023 nam het aandeel aanvullende middelen binnen de eerste geldstroom af door de toename van de rijksbijdrage voor praktijkgericht onderzoek, namelijk tot 29% van de totaal ingezette middelen uit de eerste geldstroom. In absolute zin bleven de aanvullende middelen ongeveer gelijk, namelijk 76 miljoen euro.

Tabel 1 Kerngegevens financiën 2021-2023

	2021	2022	2023	groei in 2022	groei in 2023
Financiën, x 1.000 euro					
1 ^e geldstroom (gerealiseerde uitgaven)	170.623	197.279	264.180	16%	34%
2 ^e geldstroom	101.760	121.587	148.136	19%	22%
3 ^e geldstroom	26.771	28.055	30.173	4%	8%
Overig	3.680	4.970	4.820	36%	- 4%
Totaal budget	302.834	351.928	447.308	16%	27%

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de VH, bewerking Rathenau Instituut.

Kader 1 Eerste, tweede, derde geldstroom en overig

Eerste geldstroom: Van het ministerie van OCW voor praktijkgericht onderzoek (lumpsum). Daarnaast financieren hogescholen onderzoeksactiviteiten vanuit hun rijksbijdrage voor onderwijs.

Tweede geldstroom: In competitie verdeeld via het Regieorgaan SIA en andere publieke financiers, regionaal, nationaal en internationaal, waaronder ZonMw, andere NWO-onderdelen en de EU-kaderprogramma's.

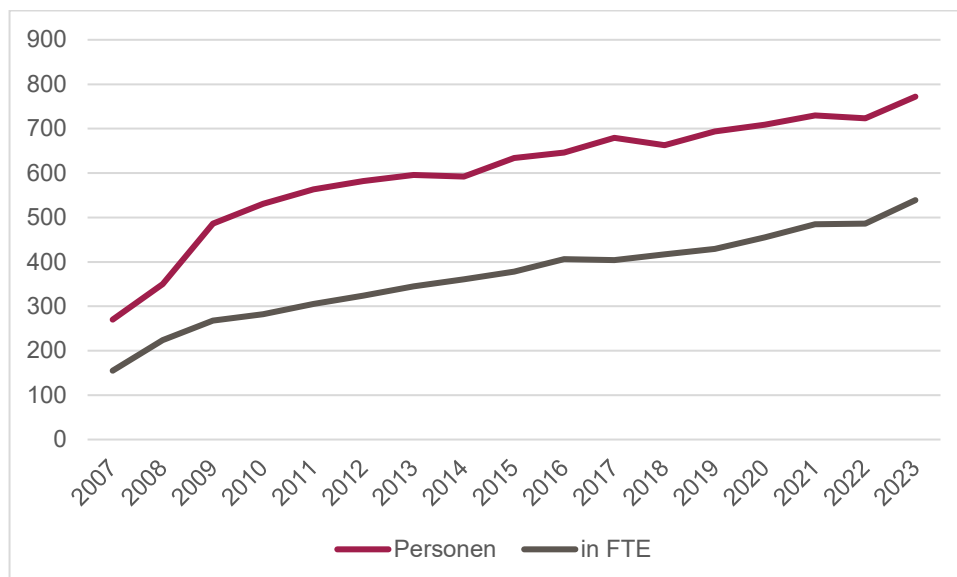
Derde geldstroom: Uit opdrachtonderzoek voor bedrijven of andere opdrachtgevers. Zowel nationaal als internationaal toegekende middelen.

Overige middelen: Middelen die niet vallen onder de hierboven genoemde categorieën, bijvoorbeeld donaties van alumni of sponsorgelden.

2.2 Omvang lectoraten groeit

Het lectoraat vormt de basis van het praktijkgericht onderzoek. Het aantal lectoraten per hogeschool loopt uiteen van 0 tot 63 en is afhankelijk van de omvang van de hogeschool en het aandeel dat het praktijkgericht onderzoek inneemt. Van de 36 hogescholen hebben er 35 minimaal één lectoraat in 2023. Gemiddeld zijn er 19 lectoraten per hogeschool. Dit aantal blijft de laatste twee jaar stabiel. Wanneer we de middelen voor het praktijkgericht onderzoek afzetten tegen het aantal lectoraten, zien we een gemiddeld budget van 650.000 euro per lectoraat in 2023.

Figuur 2 Ontwikkeling van het aantal lectoren in personen en fte

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de VH, bewerking Rathenau Instituut.

Figuur 2 laat de groei van het aantal lectoren zien, zowel in aantal personen als in fte. Het aantal lectoren groeide tot en met 2009 snel: van 270 personen in 2007 naar 486 in 2009. Daarna zet de groei gestaag door. De focus in de ontwikkeling van de lectoraten verschoof van groei naar bestendiging via een stevigere inbedding en professionalisering van het praktijkgericht onderzoek aan hogescholen.¹⁴ In 2023 kwamen er ten opzichte van 2022 49 lectoren bij. Het aantal lectoren steeg daarmee van 723 in 2022 naar 772 in 2023 (+7%).

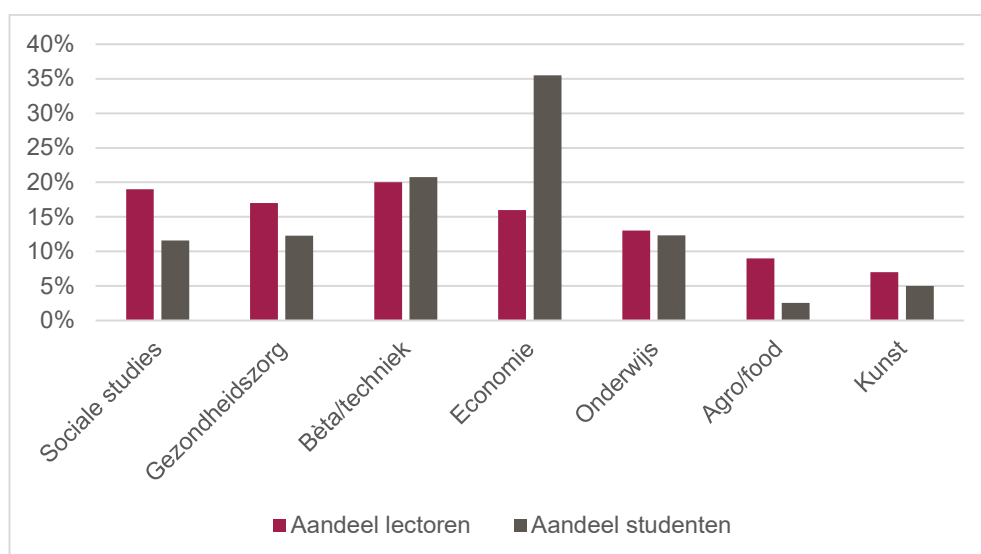
14 Vereniging Hogescholen (2019). *Verkenning toekomst praktijkgericht onderzoek*. Den Haag.

Tussen 2009 en 2023 kwam er 286 fte aan lectoren bij. Het aantal fte lectoren groeide met 5% tot 11% per jaar in deze periode. De gemiddelde deeltijdfactor varieerde van 0,53 (2010) tot 0,70 (2023). In 2023 was de groei ten opzichte van 2022 sterk, namelijk 11% (fte). Dat het aantal fte lectoren harder steeg dan het aantal lectoren in personen, komt doordat lectoren gemiddeld een grotere omvang (fte) kregen in hun lectoraats-aanstelling.

In 2022 had nog 80% van de lectoren een vaste aanstelling, waarvan een deel met een tijdelijke benoeming als lector naast een andere functie binnen de hogeschool. In 2023 daalde het aandeel lectoren met een vaste aanstelling naar 67%. Dat komt waarschijnlijk doordat nieuw aangestelde lectoren vaker een tijdelijke aanstelling hebben. In 2023 had bijna een derde van de lectoren, net als in 2022, een dubbel-aanstelling. Hierbij heeft de lector naast de aanstelling bij een hogeschool, ook een aanstelling bij een bedrijf, universiteit of andere instelling. In 2023 was 41% vrouw (2022: 42%). In 2019 was dit 39%.

In Figuur 3 zien we dat binnen bèta en techniek, sociale studies, gezondheidszorg en economie de meeste lectoren actief zijn. Daarnaast zien we dat de sectoren agro en food, sociale studies, gezondheidszorg en kunst bovengemiddeld veel lectoren kennen in verhouding tot het aandeel studenten. Binnen de sector economie ligt het aandeel lectoren ten opzichte van het aandeel studenten onder het gemiddelde. Dit komt overeen met het beeld uit 2022.

Figuur 3 Percentage lectoren dat aangeeft onderzoek uit te voeren in de betreffende sector in relatie tot het aandeel studenten per sector, 2023

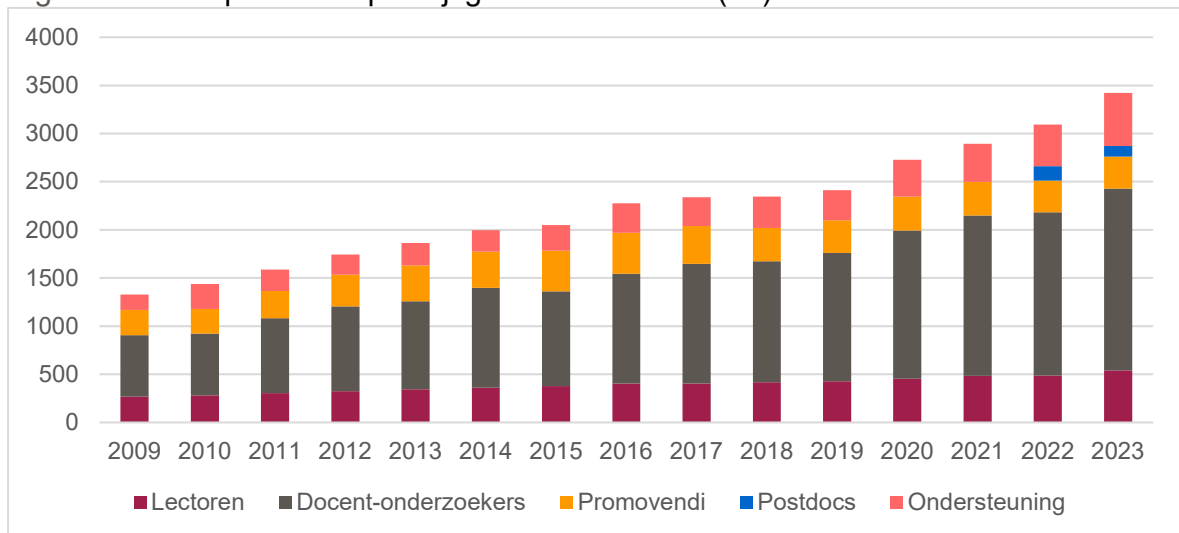
Bron: Lectorenbestand, Regieorgaan SIA, november 2023. Dashboard VH voor het aandeel studenten per sector.

Lectoraten bestaan naast één of meerdere lectoren meestal ook uit docent-onderzoekers, promovendi, postdocs en ondersteunend personeel. Het personeel aan lectoraten heeft veelal een deeltijdaanstelling voor hun werk voor het lectoraat. Zo is de gemiddelde deeltijdfactor onder docent-onderzoekers 0,34 en onder promovendi 0,45. We kijken daarom voor een beeld van de algehele ontwikkeling over de tijd naar de ontwikkeling van het aantal fte.

In figuur 4 zien we dat niet alleen het aantal fte lectoren groeit, maar ook het overige betrokken personeel. Wanneer we kijken naar de ontwikkeling van het totale personeel aan de lectoraten, inclusief lectoren dan zien we een stijging van 11% (in fte's) in 2023 ten opzichte van 2022 (figuur 4 en aan het eind van deze paragraaf in tabel 2).

Het aantal fte ondersteunend personeel nam *procentueel gezien* het meest toe: met 27%. Maar in *absolute zin* stijgt het aantal docent-onderzoekers het meest (van 1.697 fte in 2022 naar 1.891 fte in 2023). Bij docent-onderzoekers is, dankzij de extra middelen, de focus meer verschoven richting onderzoek. Zij krijgen gemiddeld meer tijd voor onderzoek binnen hun aanstelling. Dat is bijvoorbeeld te zien doordat het aantal personen in deze categorie met 5% stijgt, terwijl het aantal fte dat docent-onderzoekers besteden aan onderzoek met 11% is gestegen ten opzichte van 2022.

Figuur 4 Totaal personeel praktijkgericht onderzoek (fte)

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de VH, bewerking Rathenau Instituut. Data over postdoc-onderzoekers worden pas sinds 2022 verzameld als aparte categorie.

Wat verder nog opvalt, is de daling van postdocs. Tot 2021 bood de hbo-postdoc-regeling een tegemoetkoming voor het aanstellen van een postdoc voor 2 jaar.¹⁵ Postdocs die met deze regeling zijn aangesteld, waren in 2023 klaar. Dit verklaart mogelijk de daling van het aantal postdocs (-28% in 2023 ten opzichte van 2022).

In 2023 startte een pilot voor de functie van *professional doctorate*, een doctoraats-traject aan een hogeschool (zie tekstkader 2). In 2023 zijn de eerste 32 kandidaten bij vijftien hogescholen gestart in de zeven domeinen van de pilot.¹⁶

Mogelijk loopt de aanstelling van personeel naar aanleiding van het bestuurs-akkoord achter bij de toegezegde extra financiële middelen. Het personeelsbestand zou daarom in de komende jaren verder kunnen groeien. Daar staat tegenover dat er in 2024 bezuinigingen zijn aangekondigd op het hoger onderwijs. Wat de impact daarvan zal zijn op het praktijkgericht onderzoek, is nog onbekend.

Kader 2 Professional doctorate

Omdat er behoefte is aan hoogopgeleide professionals die complexe beroepsgerichte vraagstukken kunnen behandelen, zijn de hogescholen in 2023 gestart met de pilot voor een eigen doctoraatstraject: de *professional doctorate* (PD). Het is een vierjarig leertraject, begeleid door tenminste twee lectoren en twee werkveldbegeleiders. De kandidaten doen kennis op waarmee ze interventies kunnen ontwikkelen en valideren voor complexe vraagstukken in de praktijk. De pilot vindt in samenwerking met het ministerie van OCW en Regieorgaan SIA plaats in zeven domeinen. Er wordt jaarlijks apart gerapporteerd over de ontwikkeling van *professional doctorate* in *De Staat van de PD*. De eerste editie, over het eerste uitvoeringsjaar 2023, verscheen eind 2024.

Bron: Vereniging Hogescholen (2024). De Staat van de PD 2023. Den Haag.

---

15 Technopolis group (2022). *Evaluatie hbo-postdoc-regeling*. Amsterdam.

16 Vereniging Hogescholen (2024). *De Staat van de PD 2023*. Den Haag.

Tabel 2 Kerngegevens onderzoekspersoneel 2021-2023

	2021	2022	2023	groei in 2022	groei in 2023
Lectoren aantal	730	723	772	- 1%	7%
Lectoren fte	485	486	539	0%	11%
Gemiddeld aantal fte per lector	0,66	0,67	0,70	1%	4%
Docent-onderzoekers aantal	4.864	5.203	5.485	7%	5%
Docent-onderzoekers fte	1.664	1.697	1.891	2%	11%
Gemiddeld aantal fte per docent-onderzoeker	0,34	0,33	0,34	-5%	6%
Promovendi aantal	748	716	738	- 4%	3%
Promovendi fte	348	328	332	- 6%	1%
Gemiddeld aantal fte per promovendus	0,46	0,46	0,45	- 1%	- 2%
Postdocs aantal	-	149	108	-	- 28%
Postdocs fte	-	59	45	-	- 24%
Gemiddeld aantal fte per postdoc	-	0,40	0,42	-	5%
Professional doctorate kandidaten aantal	-	-	32	-	-
Professional doctoraten kandidaten fte	-	-	24,6	-	-
Ondersteunend personeel aantal	847	863	1.058	2%	23%
Ondersteunend personeel fte	398	434	551	9%	27%

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de VH, bewerking Rathenau Instituut. Data over de *professional doctorate* zijn afkomstig uit het rapport *De Staat van de PD 2023*.

Notities: Ondersteunend personeel is als volgt gedefinieerd: Alle medewerkers die ondersteunende werkzaamheden verrichten voor de uitvoering van het onderzoek (secretarieel/administratief/organisatorisch) maar niet als lector, (docent-)onderzoeker of promovendus. Voor lectoren geldt dat het aantal fte de hele aanstelling omvat. Het aantal fte kan betrekking hebben op onderzoekstaken, onderwijstaken en overige taken. Bij de andere categorieën geldt dat het aantal fte enkel betrekking heeft op de uitvoering van onderzoekstaken (en dus niet de eventuele onderwijstaken en overige taken). Data over postdoc-onderzoekers worden pas sinds 2022 verzameld als aparte categorie.

2.3 Belemmeringen praktijkgericht onderzoekers

Voor het rapport *Een onzekere start*¹⁷ verzamelde het Rathenau Instituut inzichten uit eerdere onderzoeken over belemmeringen van startende onderzoekers bij het realiseren van ambities.¹⁸ Hieruit bleek dat de grootste belemmering voor praktijkgericht onderzoekers de druk is om financiële middelen aan te vragen. De onderzoekers ervaren daarnaast onvoldoende ruimte voor onderzoek en voor kennisoverdracht voor maatschappelijke impact. Verder gaven praktijkgericht onderzoekers aan dat ze onvoldoende carrièremogelijkheden of ruimte voor ontwikkeling krijgen. Naast organisatorische belemmeringen ervaren sommige onderzoekers ook persoonlijke kenmerken zoals geslacht/gender en migratieachtergrond als een belemmering bij het realiseren van hun ambities.

Deze inzichten werden verder uitgediept tijdens focusgroepen met startende onderzoekers, waaronder praktijkgericht onderzoekers aan hogescholen. Voor de deelnemers aan deze focusgroepen staat het realiseren van maatschappelijke impact bij praktijkgericht onderzoekers vaak centraal in de motivatie voor het onderzoek. Een aantal van hen gaf aan hier bij een hogeschool meer ruimte te krijgen dan aan een universiteit.

De knelpunten die startende praktijkgericht onderzoekers ervaren, hebben vooral te maken met het relatief korte bestaan van het praktijkgericht onderzoek. Een belangrijk knelpunt voor onderzoekers aan de hogescholen is de onderwaardering van het praktijkgericht onderzoek, zowel binnen als buiten de hogeschool. Deze onderwaardering beïnvloedt de motivatie van praktijkgericht onderzoekers. Zij schetsten een beeld van onderzoek dat zich nog als volwaardig moet nestelen binnen de hogescholen en het bredere kennisecosysteem.

Daarop aansluitend werd door onderzoekers aangegeven dat de rol en functieomschrijvingen vaak niet duidelijk zijn. Het is niet altijd helder wat er van een startende praktijkgericht onderzoeker wordt verwacht. Een duidelijke inbedding van zowel het onderzoek als de onderzoekers is voor deze groep van belang. Tot slot benoemden praktijkgericht onderzoekers een gebrek aan onderzoeksfaciliteiten en ruimte om financiering aan te vragen.

---

17 Rathenau Instituut (2024). *Een onzekere start*. Den Haag.

18 We keken onder andere naar het vragenlijstonderzoek naar de drijfveren en ervaren belemmeringen van onderzoekers. Zie ook: Rathenau Instituut (2022). *Drijfveren van onderzoekers en docenten 2022*. Den Haag.

Consequenties van de ervaren belemmeringen zijn onder andere werkdruk. Praktijkgericht onderzoekers gaven aan bij de start van hun betrekking te worstelen met hun tijd. Ze hebben vaak moeite met het vinden van een balans tussen onderwijs en onderzoek. Verschillende focusgroepeelnemers gaven aan dat zij hier meer grip op hebben gekregen door dit bespreekbaar te maken met hun leidinggevende en in overleg hun grenzen af te bakenen.

Ook 65% van de lectoren gaf in de enquête van de Vereniging van Lectoren aan dat er voldoende aandacht zou zijn voor werkdruk.¹⁹ Volgens 25% van de lectoren is er onvoldoende aandacht is voor werkdruk.

Een tweede consequentie die werd genoemd, is vertraging van het onderzoek als gevolg van de disbalans tussen onderwijs en onderzoek. Praktijkgericht onderzoekers gaven aan graag meer tijd te willen besteden aan onderzoek. Tot slot zeiden ze dat het moeilijk is om een plek te vinden in onderzoeksnetwerken van hoofdzakelijk universitaire onderzoekers.

Mogelijke verbeterpunten zagen de praktijkgericht onderzoekers zelf in het ontwikkelen van een landelijke visie op de rol van het praktijkgericht onderzoek. Ook zou het praktijkgericht onderzoek in de ogen van de onderzoekers een groter deel mogen uitmaken van de overheidsfinanciering en zouden de hogescholen zelf onderzoek nog meer als kerntaak mogen gaan behandelen.

---

¹⁹ Vereniging van Lectoren (2024). *Uitkomsten survey facilitering van lectoren*.

3 Kwalitatieve verduurzaming en uitbreiding

De uitbreiding van de kwaliteit van het praktijkgericht onderzoek is gericht op het versterken van de kwaliteitscultuur en de interne onderzoekscultuur en -structuur. In paragraaf 3.1 laten we zien dat er meer lectoren komen per student. We illustreren de verbinding tussen onderzoek en onderwijs aan de hand van voorbeelden. Paragraaf 3.2 maakt, ook mede aan de hand van voorbeelden, duidelijk dat de verbinding van onderzoek met de beroepspraktijk belangrijk is. In paragraaf 3.3 tonen we dat de interne onderzoeksstructuur wordt versterkt door onder andere de ontwikkeling van het functiehuis, door aandacht voor diversiteit en inclusie, door professionalisering van het personeel, door open science, door beter beheer van informatie en door medezeggenschap.

3.1 Verbinding met het onderwijs

Een maat voor de verbinding van onderzoek met onderwijs is het aantal studenten per lector. Het aantal studenten per lector (fte) verbeterde van 1388 in 2011 via 986 in 2022 naar 860 in 2023.²⁰

In 2021 berekende PwC voor twee verschillende streefwaarden van deze ratio de bijbehorende extra structureel benodigde investeringen.²¹ Om de streefwaarde van 720 studenten per 1 fte lector te bereiken, zou 104 fte aan lectoren extra nodig zijn ten opzichte van de lector-student ratio in 2023. Om op termijn de lector-student ratio van 1:500 te bereiken, zou dan ten opzichte van de lector-student ratio in 2023 nog 386 fte aan lectoren extra nodig zijn en het daarbij benodigde onderzoeks- en ondersteunend personeel.

Het onderwijs aan de hogescholen bereidt studenten voor op de beroepspraktijk. Een hoge kwaliteit van het onderwijs en goede aansluiting bij de beroepspraktijk vragen om continue vernieuwing van het curriculum. Dat de hogescholen het belangrijk vinden om te investeren in de verbinding van het praktijkgericht onderzoek met het onderwijs, blijkt mede uit de enquête van de Vereniging van Lectoren. Volgens 76% van de lectoren wordt vanuit de hogeschool namelijk gestuurd op deze verbinding. Dat gebeurt op verschillende manieren, zoals de

---

20 Overigens zijn er grote verschillen zijn tussen de onderwijssectoren en binnen de hogescholen.

21 Strategy&, PwC (2021). *Toereikendheid, doelmatigheid en kostentoe rekening in het mbo, hbo en wo&o.*

ontwikkeling van nieuw lesmateriaal (volgens 81% van de lectoren), via lesgeven (88%), door middel van het opleiden van docent-onderzoekers (75%) en middels stages en scriptiebegeleiding (77%).²² In het tekstkader 3 zijn ter illustratie enkele voorbeelden opgenomen van verbindingen tussen praktijkgericht onderzoek en onderwijs.

Kader 3 Voorbeelden van de bijdrage aan het onderwijs

Windesheim: systeemdenken

Windesheim wil studenten opleiden die actief bijdragen aan duurzame oplossingen voor complexe maatschappelijke uitdagingen zoals vergrijzing, klimaatverandering en sociale ongelijkheid. Systeemdenken is een nuttige vaardigheid om met zulke uitdagingen om te gaan. In het project *Methodes voor leren systeemdenken en -werken*, werken onderzoekers uit de lectoraten Onderwijsinnovatie & ICT en Energietransitie samen met docenten van de technische opleidingen. Beoogde resultaten zijn: 1. Een onderwijsmethode systeemdenken die toepasbaar is in het hoger onderwijs en mogelijk ook in andere onderwijssegmenten (bijvoorbeeld mbo en vo); 2. Systeemdenkende aanstaande engineers, door inzet van de ontwikkelde onderwijsmethode voor tweedejaars techniekstudenten, en 3. Een didactisch model voor beroepsgerichte instructie van docenten.

Fontys: curriculumworkshops bij smart mobility

Het Center of Expertise ACE Mobility organiseert in alle leerjaren van de opleiding Automotive Management workshops op het gebied van *smart mobility* waarin studenten in contact komen met het bedrijfsleven. Deze workshops groeien gedurende de leerjaren mee met de kennis en de ontwikkeling van de studenten als projectmanagers binnen de automotive-industrie. Verder staat in de derdejaars minor Autotechniek een dag per week in het teken van nieuwe ontwikkelingen en concepten voor de automotive en mobiliteitsector. De studenten krijgen een gastles van een bedrijf en gaan aan de slag met een uitdagend vraagstuk uit dat bedrijf.

De Haagse Hogeschool: energietransitie

De Haagse Hogeschool doet onderzoek naar het gebruik van gelijkspanning, een belangrijk onderdeel van de energietransitie. In het DC-lab werken studenten en onderzoekers samen aan praktische oplossingen met gelijkstroom voor duurzaamheidsvraagstukken uit het bedrijfsleven. Ook zijn

---

22 Vereniging van Lectoren (2024). *Uitkomsten survey facilitering van lectoren*.

---

er stage- en afstudeeropdrachten over toepassingen van gelijkstroom.

Hogeschool iPabo: alle uitstroomprofielen

Alle onderzoekslijnen van Hogeschool iPabo zijn betrokken bij de uitstroomprofielen van het vierde jaar. De lectoren hebben de uitstroomprofielen ontwikkeld met collega's en geven les binnen deze profielen. In 2022 en 2023 zijn twee nieuwe uitstroomprofielen ontwikkeld, namelijk Rekenen-wiskunde en Lezen. De andere drie uitstroomprofielen (Jonge kind, Onderzoekend leren en Diversiteit en kritisch burgerschap) zijn vernieuwd en versterkt met de laatste inzichten uit het lectoraat.

Hogeschool van Amsterdam: leren redeneren

Leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs krijgen te maken met complexe onderwerpen zoals klimaatverandering en vaccinatie. Hoe zorg je dat ze een onderbouwde mening kunnen vormen en met elkaar in discussie kunnen gaan? De Hogeschool van Amsterdam ontwikkelde een interactief didactisch instrument dat verschillende didactische methoden in samenhang gebruikt. Het instrument, *Leren redeneren over maatschappelijke vraagstukken*, bestaat uit een online deel met conceptcartoons, inhoudelijke informatie (pop-ups) en een begrippendiagram. De resultaten laten zien dat het instrument de discussie stimuleert en positief bijdraagt aan kennisontwikkeling en het leren redeneren.

Bron: Voorbeelden afkomstig uit de bestuursverslagen van de hogescholen (2023).

3.2 Verbinding met de beroepspraktijk

Praktijkgericht onderzoek is geworteld in de beroepspraktijk en brengt onderzoekers, studenten en het werkveld samen. Vaak gebeurt dit in levensechte experimenteromgevingen, de zogeheten field labs of living labs, om studenten zo goed mogelijk voor te bereiden op hun toekomstige werk. Het aantal afgestudeerden dat een baan vindt op minimaal het eigen opleidingsniveau was in 2023 voor hbo-voltime-afgestudeerden 80%.²³ Dit is hoger dan onder afgestudeerden met een wo-masterdiploma (73%).²⁴ Van alle hbo-afgestudeerden had 7,2% langer dan drie maanden nodig om een baan te vinden.

---

23 HBO Monitor 2023.

24 Nationale alumni enquête 2023 (UNL).

In tekstkader 4 zijn voorbeelden opgenomen van onderzoeksprojecten en samenwerkingsverbanden die studenten en de beroepspraktijk met elkaar verbinden.

Kader 4 Voorbeelden van verbinding met de beroepspraktijk

Breda University of Applied Sciences: vliegtuigpassagiers met beperking

Het lectoraat Tourism Impacts on Society voert een EU-project uit rond inclusie bij vliegtuigpassagiers met een beperking, namelijk *INclusive Aviation*. Er zijn zestig modules ontwikkeld voor personeel van luchthavens en luchtvaartmaatschappijen op basis van uitgebreid onderzoek naar de problemen die luchtvaartreizigers met een beperking ervaren. Deze modules worden online aangeboden binnen de luchtvaartsector in Europa. De modules zijn gekoppeld als microcredentials aan het onderwijsaanbod van de hogeschool. Ze zijn daarmee een vorm van levenslang leren.

Windesheim: kansengelijkheid in Almere

In Almere bundelen pedagogische partners en onderwijspartners de krachten voor kansengelijkheid en inclusie in onderwijs. Samen met de gemeente is een start gemaakt met het ontwikkelen van een langjarige onderzoeks- en beleidsagenda, waarmee wordt beoogd de kansen van kinderen en jongeren van 0-27 jaar in Almere te vergroten. Gesprekken tussen het lectoraat Urban Care & Education en het partneroverleg jeugd (gemeente, schoolbesturen, kinderopvang en JGZ) hebben geleid tot een plan voor een langjarige onderzoeksagenda. Hierbij zullen de onderwijspraktijk en kinderopvang nauw worden betrokken.

Fontys: proeftuinen voor vergrijzing en zorg

Het Center of Expertise Health heeft samen met verschillende instituten binnen Fontys het programma Ageing Society opgezet. Hier wordt onderzocht hoe men vanuit de praktijk kijkt naar verschillende oplossingsrichtingen voor de vergrijzing en de bijbehorende complexere zorg. Uit gesprekken met zorgprofessionals is gebleken dat er vooral behoefte is aan om- en bijscholing van huidige professionals. Ageing Society speelt hierop in door te participeren in verschillende proeftuinen, waarin nieuwe zorgconcepten worden uitgetoetst en multidisciplinair wordt samengewerkt.

Zuyd Hogeschool: sociale robotica in de gehandicaptensector

Zuyd Hogeschool en zes regionale zorgorganisaties en het CZ-zorgkantoor werken samen aan de implementatie van sociale robotica in de gehandicaptensector. Samenwerking, onderzoek en kennisdeling staan

---

---

centraal met als doel zorginnovaties op regionaal niveau te versnellen en op te schalen. Het lectoraat Ondersteunende Technologie in de Zorg en Universiteit Maastricht verzorgen samen het praktijkgericht onderzoek. Zij onderzoeken de impact van sociale robot Ivy op cliënten en medewerkers.

Hogeschool Utrecht: tellen van dak- en thuislozen

Nederland heeft geen goed zicht op aantallen en kenmerken van dak- en thuislozen. Daarom voert Hogeschool Utrecht tellingen uit binnen het ETHOS telonderzoek met een nieuwe definitie en telmethode. De telling gaf in 2023 inzicht in de aantallen en profielkenmerken van dak- en thuislozen in twaalf Noord-Brabantse gemeenten. Ook komt zo verborgen dak- en thuisloosheid in beeld. Beleidsmakers kunnen met de resultaten aan de slag om dakloosheid te voorkomen en uit te bannen.

Bron: Bestuursverslagen van de hogescholen (2023).

3.3 Versterking interne onderzoeksstructuur

Hogescholen hebben in 2023 verschillende initiatieven genomen om de effectiviteit en duurzaamheid van de onderzoeksgroepen te bevorderen. In deze paragraaf geven we een beknopt overzicht van de initiatieven in relatie tot praktijkgericht onderzoek op het gebied van:

- De ontwikkeling van het functiehuis;
- Diversiteit en inclusie;
- Professionalisering van het personeel;
- Open science;
- Onderzoeksinformatie- en datamanagementsystemen; en
- Medezeggenschap.

De indicatoren die gaan over de professionalisering van het personeel, open science, onderzoeksinformatie- en datamanagementsystemen en medezeggenschap betreffen keuze-indicatoren. Dat betekent dat niet elke hogeschool heeft aangegeven welke initiatieven zijn ondernomen op deze gebieden.

De ontwikkeling van het functiehuis

Wanneer gevraagd wordt naar activiteiten met betrekking tot het doorontwikkelen van het functiehuis, zoals het aanscherpen van functieomschrijvingen, het bieden van carrièreperspectieven voor onderzoekers of het bieden van meer functies of posities op het gebied van onderzoek, geeft de helft van de hogescholen aan gewerkt te hebben aan het herzien of verbeteren van de inrichting van het

functiehuis. In 2022 werkte bijna een derde van de hogescholen aan de inrichting van het functiehuis. Dat praktijkgericht onderzoekers dit als belangrijk ervaren, werd bevestigd tijdens focusgroepen die het Rathenau Instituut hield met startende praktijkgericht onderzoekers. Zij gaven aan te ervaren dat er geen uniform functiehuis beschikbaar is en dat functieomschrijvingen en duidelijkheid over het takenpakket achterblijven.²⁵

Ook in het enquête-onderzoek onder lectoren, uitgezet door de Vereniging van Lectoren in 2024, komt dit naar voren. Zo geven lectoren aan dat het functiegebouw niet uniform is vastgelegd. Meerdere lectoren benoemen dit als probleem. Daarnaast is 62% van mening dat het huidige functiehuis onvoldoende mogelijkheden biedt voor onderzoekers.²⁶ In het najaar van 2024 is een werkgroep binnen de VH gestart om hiervoor een handreiking op te stellen.

Zes hogescholen geven in hun jaarverslag aan aandacht te hebben besteed aan de loopbaanontwikkeling en carrièreperspectieven van onderzoekers, waaronder het verkennen van de mogelijkheid tot promoveren. Tot slot hebben acht hogescholen aangegeven zich bezig te houden met het ontwikkelen van HR-beleid rondom onderzoek. Zo is Hogeschool Leiden bezig geweest met het aanstellingsbeleid voor onderzoeksfuncties. Ook ontwikkelde de hogeschool een plan van aanpak voor HR-beleid voor onderzoek dat onder meer gericht is op competentieontwikkeling en aantrekkelijk werkgeverschap.

Diversiteit en inclusie

Ongeveer de helft van de hogescholen gaf aan in 2022 een diversiteitsplan of *gender equality plan* te hebben ontwikkeld. In 2023 gaf ruim 40% van de hogescholen aan te werken aan een dergelijk plan of werden aanpassingen gedaan aan het reeds bestaande plan. Opvallend was dat er in 2022 vooral werd ingegaan op diversiteit en kansengelijkheid op het gebied van gender. Andere aspecten van diversiteit en inclusie werden niet expliciet benoemd.

In 2023 gaf bijna 40% van de hogescholen aan aandacht te besteden aan aspecten van diversiteit en inclusie anders dan gender. Zo benoemt Avans Hogeschool vijf verschillende diversiteitsthema's, namelijk: seksuele oriëntatie, gender, etnisch-culturele diversiteit, neurodiversiteit, en functieverval en leeftijd. Ook geeft bijna 40% van de hogescholen aan rekening te houden met diversiteit en inclusie in het medewerkersbestand, bijvoorbeeld bij de werving van nieuwe medewerkers. Daarnaast worden er bijeenkomsten georganiseerd in het kader van diversiteit en inclusie, zijn er coördinatoren en projectgroepen aangesteld op dit gebied en worden er trainingen verzorgd voor medewerkers.

---

25 Rathenau Instituut (2024). *Een onzekere start*. Den Haag.

26 Vereniging van Lectoren (2024). *Uitkomsten survey facilitering van lectoren*.

Professionalisering van het personeel

Meer dan de helft van de hogescholen geeft aan workshops, congressen, scholing, webinars en leernetwerken voor het onderzoekspersoneel te hebben georganiseerd. In 2022 was dit ongeveer een derde. Daarnaast wordt ondersteuning geboden aan promovendi, onder andere door middel van het herzien van het promotiebeleid en het faciliteren van promovendinetwerken. Er wordt ook financiële ondersteuning geboden aan docenten voor (tijdelijke) onderzoeksprojecten. Zo biedt de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten vier onderzoeksvouchers bedoeld voor docenten om hun onderzoek uit te breiden en te versterken. Ook bij Codarts Rotterdam kunnen medewerkers een aanvraag indienen bij het Research Fund om zo hun onderzoeksvaardigheden te vergroten.

De door hogescholen gezamenlijk georganiseerde leergang **Bouwstenen voor succesvol praktijkgericht onderzoek** voor het professionaliseren van docent-onderzoekers wordt eveneens genoemd door een aantal hogescholen. Docent-onderzoekers volgen hierbij een vijftal modules over het projectvoorstel, strategische netwerkvorming, vraagarticulatie en doorwerking, onderzoeksplan en projectleiderschap. Ook voor startende onderzoekers worden verschillende initiatieven genoemd, zoals bijeenkomsten, trainingen en platforms.

Veel initiatieven zijn gericht op docent-onderzoekers en promovendi. Echter, uit de enquête van de Vereniging van Lectoren blijkt dat bijna een vijfde van de lectoren scholingsmogelijkheden mist, waaronder de opleiding en ontwikkeling van vaardigheden van de lector.²⁷ Fontys biedt peer-intervisie aan lectoren aan. Het idee daarachter is dat de kans om te werken met lectoren uit diverse lectoraten en met actuele, herkenbare casuïstiek uit de dagelijkse praktijk bijdraagt aan het lerend en zelfsturend vermogen van zowel de lector zelf als de organisatie.

Open science

De helft van de hogescholen geeft in het jaarverslag van 2023 aan aandacht te besteden aan open science. In 2022 ging het om ruim twee derde van de hogescholen. Hogescholen noemen onder andere het delen van output via verschillende platforms (waaronder HBO Kennisbank), het geven van webinars, het gebruik van een portal of platform voor onderzoekers, het bieden van ondersteuning door datastewards en het aanscherpen van het beleid rondom open access.

Ruim een vijfde van de hogescholen geeft aan een data repository zoals DataverseNL te gebruiken voor het open access beschikbaar stellen van data. Een derde van de hogescholen is gestart of bezig met het verkennen van het pilot-programma van **Publinova**. Dat is het nationale platform voor het delen van output

---

27 Vereniging van Lectoren (2024). *Uitkomsten survey facilitering van lectoren*.

van praktijkgericht onderzoek met beroepsgenoten en breder publiek. In 2023 zijn negen hogescholen aangesloten bij Publinova en bereidden vijf hogescholen zich voor op aansluiting.

Hogescholen nemen deel aan netwerken rondom het bevorderen van open science en organiseren verschillende bijeenkomsten, zoals research cafés, klankbord-sessies en lunchbijeenkomsten rondom open science. In maart 2023 ondertekende de VH het convenant Open Science NL (voorheen Nationaal Programma Open Science), waarin de transitie naar open sciences bevordert en versneld wordt. Tot slot noemen twee hogescholen dat zij de kosten voor het open access publiceren van output compenseren.

Onderzoeksinformatie- en datamanagementsysteem

Een kwart van de hogescholen geeft aan gebruik te maken van een onderzoeksinformatiesysteem, oftewel een Research Information System (RIS), zoals Pure of Metis. Vijf hogescholen geven aan de mogelijkheden te verkennen om een dergelijk systeem in gebruik te nemen. Daarnaast geeft bijna 40% aan gebruik te maken van een datamanagementsysteem. De meest genoemde systemen zijn DANS, Research Drive van SURF en Radiant Research Drive. Vijf hogescholen zijn bezig met het verkennen van datamanagementsystemen.

Medezeggenschap

Een derde van de hogescholen geeft aan bezig te zijn geweest met het bevorderen van de medezeggenschap op het gebied van onderzoek. Zo geven zij onder andere aan dat onderzoekers, met name lectoren, actief betrokken worden bij de formulering en uitvoering van het beleid rondom onderzoek. De Breda University of Applied Science heeft bijvoorbeeld de Research and Graduate School opgezet om lectoren expliciet en actief te betrekken bij de formulering en uitvoering van het onderzoeksbeleid. Het bestuur van de Research and Graduate School vergaderde in 2023 tweewekelijks en adviseerde het College van Bestuur bij strategische zaken rondom onderzoek, zoals de vaststelling van het lectorenbeleid en de benoeming van lectoren, marketing en communicatie van onderzoek, de ontwikkeling van onderzoeksfuncties en P&O-beleid, en het verbinden van onderzoek met onderwijs.

4 Integratie in het kennisecosysteem

Er is een aantal soorten activiteiten die kunnen worden ingezet om de integratie van praktijkgericht onderzoek in het kennisecosysteem te bereiken. Voorbeelden hiervan zijn samenwerkingsarrangementen, netwerk- en consortiumvorming en het ontplooiën van onderzoeksactiviteiten. Deze activiteiten versterken de verbinding en samenwerking van het praktijkgericht onderzoek en vergroten de zichtbaarheid.

In dit hoofdstuk bespreken we de onderzoeksthema's waarop hogescholen actief zijn (paragraaf 4.1). Om een beeld te krijgen van de verbinding van praktijkgericht onderzoek met de maatschappij gaan we verder in op de verbinding met de regio (paragraaf 4.2) en de samenwerking met andere kennisinstellingen (paragraaf 4.3).

4.1 Inhoudelijke thema's en zwaartepuntvorming

Praktijkgericht onderzoek draagt bij aan twaalf verschillende inhoudelijke thema's, beschreven in de *Strategische onderzoeksagenda hbo 2022-2025*.²⁸ Deze thema's maken inzichtelijk hoe de hogescholen bijdragen aan de verschillende maatschappelijke opgaven van Nederland. In tabel 3 (op de volgende pagina) geven we per thema weer hoeveel van de 36 hogescholen hebben aangegeven in 2023 structureel bij te dragen aan kennisontwikkeling binnen het betreffende thema. Vooral aan de thema's gezondheid en welzijn, onderwijs- en talentontwikkeling²⁹ en een veerkrachtige samenleving dragen, net als in 2022, veel hogescholen bij.

---

28 Vereniging Hogescholen (2021). *Strategische onderzoeksagenda hbo 2022-2025: praktijkgericht onderzoek als kennisversneller*. Den Haag.

29 Mogelijk is het aantal hogescholen dat het gebied onderwijs- en talentontwikkeling als onderzoeksthema selecteert een overschatting van de werkelijkheid. Omdat onderwijs een kernactiviteit is van de hogescholen wordt dit mogelijk ten onrechte als onderzoeksthema geselecteerd.

Tabel 3 Aantal van de 36 hogescholen (in 2023) dat bijdraagt aan elk onderzoeksthema

Thema	Aantal hogescholen, 2023
Onderwijs- en talentontwikkeling	32
Gezondheid en welzijn	26
Veerkrachtige samenleving: in de wijk, stad en regio	25
Energietransitie en duurzaamheid	21
Sleuteltechnologieën (incl. digitalisering) en duurzame materialen	21
Ondernemen: verantwoord en vernieuwend	20
Gebouwde omgeving duurzaam en leefbaar	20
Kunst en de creatieve industrie	20
Duurzaam transport en intelligente logistiek	14
Veiligheid	13
Duurzame landbouw, water- en voedselvoorziening	13
Toerisme en gastvrijheid	9
Anders	10

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de VH, bewerking Rathenau Instituut.

Notities: Hogescholen kunnen bijdragen aan meerdere thema's en via verschillende organisatorische eenheden.

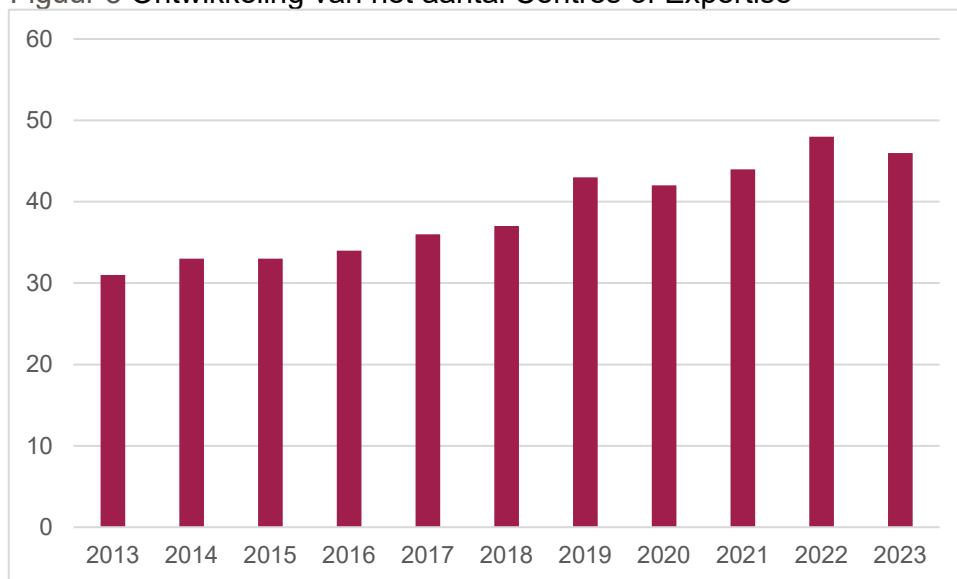
Centres of Expertise

Hogescholen hebben in de afgelopen jaren een eigen profiel ontwikkeld waarbij keuzes zijn gemaakt op het gebied van onderwijsaanbod, onderzoek en zwaartepuntvorming. Een manier waarop zij specifiek invulling kunnen geven aan deze zwaartepunten is middels de Centres of Expertise³⁰. Daarbij werken bedrijven, onderzoekers, docenten, studenten en beroepsprofessionals in publiek-private of publiek-publieke ecosystemen samen aan maatschappelijke uitdagingen en transitie. De Centres of Expertise hebben een aanzienlijke omvang en benaderen complexe maatschappelijke uitdagingen vanuit meerdere disciplines.

30 Vereniging Hogescholen (2023). *Verenigingskader Centres of Expertise 2023*. Den Haag.

In 2023 waren er 46 Centres of Expertise (figuur 5 op de volgende pagina). Het aantal Centres of Expertise blijft in de laatste jaren redelijk stabiel. Dat is een teken dat de hogescholen vasthouden aan hun gekozen profiel. Ook is het een aanwijzing dat de focus van het praktijkgericht onderzoek is verschoven van het leggen van een basis naar professionalisering en versterking.

Figuur 5 Ontwikkeling van het aantal Centres of Expertise

Bron: Inventarisatie VH.

4.2 Verbinding met de regio

Hogescholen werken onderling en met hun omgeving samen in verschillende publiek-private en publiek-publieke samenwerkingsverbanden om nieuwe kennis en innovaties te ontwikkelen en zo het gat tussen kennis en toepassing te overbruggen. De nauwe samenwerking en de verbinding met de beroepspraktijk stelt hogescholen in staat mee te werken aan de beantwoording van maatschappelijke vraagstukken.³¹

In tekstkader 5 zijn ter illustratie enkele voorbeelden opgenomen van de verbinding tussen hogescholen en de regio en de impact die zij maken met hun onderzoek.

---

31 Vereniging Hogescholen (2021). *Strategische onderzoeksagenda hbo 2022-2025: praktijkgericht onderzoek als kennisversneller*. Den Haag.

Kader 5 Voorbeelden van verbinding tussen hogescholen en de regio

Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten: Marineterrein

In 2023 lanceerde de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten samen met Amsterdam Institute for Advanced Metropolitan Solutions (AMS Institute) en Codam Coding College (Codam) de onderwijs- en kenniscoalitie Art, Tech & Science op het Marineterrein. Samen met de gemeente Amsterdam, Rijksvastgoedbedrijf en het ministerie van Defensie onderzoekt deze coalitie hoe ze kan bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke en stedelijke uitdagingen en de doorontwikkeling van het innovatiedistrict Marineterrein.

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen: betrouwbare elektriciteit

Het Sustainable Electrical Energy Centre of Expertise (SEECE) is een structureel samenwerkingsverband van de HAN met energie-gerelateerde bedrijven en -instellingen. In deze netwerkorganisatie werken ondernemingen, onderwijs, onderzoek en overheden samen aan een betrouwbare, duurzame, betaalbare elektriciteitsvoorziening. In 2023 heeft het netwerk onder andere bijgedragen aan het opschalen en inbedden van alle regionale hybride leeromgevingen in het nieuw Connectr Energy Innovationlab op Industriepark Kleefse Waard.

Hogeschool KPZ

Het innovatiecluster Kind en Educatie in de regio Zwolle brengt verschillende werkvelden (primair onderwijs, kinderopvang, welzijn en jeugdzorg, mbo- en hbo-instellingen) samen. Het gemeenschappelijke doel is het opleiden van professionals die het kind centraal stellen, interprofessioneel inzetbaar zijn, domeinoverstijgend samenwerken en flexibel kunnen switchen tussen verschillende functies en rollen. Docenten en onderzoekers van Hogeschool KPZ zijn actief binnen het innovatiecluster als begeleiders van interprofessionele leerteams, ontwikkelaars van materialen voor interprofessionele curricula en als onderzoekers. De onderzoekslijn van het innovatiecluster richt zich op het monitoren van de voortgang van interprofessionele samenwerking en het ontwikkelen van diverse materialen, waaronder de bouwstenen-box en de reflectietool voor interprofessionele samenwerking.

Saxion: gaslekken opsporen met robothond

Tot nu toe inspecteren menselijke operators met zware apparatuur elke vier jaar het gasnet op lekken. Europa eist echter meerdere inspecties per jaar. Het voor operators belastende werk en een tekort aan arbeidskrachten vragen om een technologische oplossing. Daarom onderzoekt netbeheerder Alliander met het Saxion lectoraat SMART de technische haalbaarheid van het gebruik

---

---

van robots bij het uitvoeren van gaslekmetingen. Zo wordt LASS-E, de Boston Dynamics-robothond van het lectoraat, uitgerust met gassensoren en wordt onderzocht hoe de robot in een dynamische omgeving gasleidingen kan volgen en eventuele lekken kan detecteren.

NHL Stenden en Hanzehogeschool: oog voor oudere werknemers

Baanbrekend Perspectief is een meerjarig onderzoeks- en ontwerp-project dat uitgevoerd wordt door een consortium bestaande uit de RUG (penvoerder), het UMCG, Hanzehogeschool, het Zorg Innovatie Forum en NHL Stenden. Via praktijkgericht onderzoek en ontwerp wordt een integraal aanbod ontwikkeld van HR- en loopbaaninterventies voor het bevorderen van de duurzame inzetbaarheid van oudere werknemers in Noord-Nederland. Het initiatief zorgt ervoor dat werknemers in de noordelijke regio langer gezond en fit blijven. Ook draagt het bij aan de transitie naar een klimaatneutrale economie en brede welvaart.

Bron: Bestuursverslagen van de hogescholen (2023).

4.3 Verbinding met andere kennisinstellingen

Naast regionale samenwerkingsverbanden, leveren hogescholen een bijdrage aan maatschappelijke vraagstukken in breder (inter)nationaal verband. In 2023 is bijvoorbeeld een financieringsregeling gestart binnen het pilotprogramma *Richting Europa* van Regieorgaan SIA. Daarbij ligt de nadruk op de netwerkontwikkeling van hogescholen met buitenlandse partners. Hogescholen worden zo aangemoedigd om hun nationale expertise te verbinden met relevante Europese ontwikkelingen en het fundament te leggen voor toekomstige samenwerkingen op Europees niveau.

In 2023 zijn vier Nederlandse hogescholen toetreden tot het **European Universities Initiative**. Dat is een netwerk van Europese universiteiten en hogescholen met een gezamenlijke langetermijnstrategie. Het initiatief wil studenten- en personeelsmobiliteit stimuleren om bij te dragen aan de kwaliteit, inclusie en het concurrentievermogen van Europese hogescholen en universiteiten. Binnen dit initiatief werken de kennisinstellingen onder andere samen op het gebied van academische semesters en diploma's. In totaal zijn nu vijf Nederlandse hogescholen aangesloten bij dit netwerk.

De positie van het hbo in Europa is verder verstevigd door het toetreden van twee nieuwe hogescholen tot Universities of Applied Sciences Netherlands (UASNL). Dat is het samenwerkingsverband van achttien Nederlandse hogescholen (stand 2023) met gezamenlijke Europese (onderzoeks)ambities.

Een van de manieren om samen te werken in breder (intern)nationaal verband is via gesubsidieerde onderzoeksprojecten. In 2023 waren hogescholen in totaal 853 keer betrokken als hoofd- of mede-aanvrager bij een gehonoreerde subsidie-aanvraag (tabel 4). Ze waren 477 keer betrokken als hoofdaanvrager en 376 keer als mede-aanvrager. Wanneer we de verschillende aanvraagroutes met elkaar vergelijken, blijkt dat hogescholen bij internationale subsidieaanvragen, het Nationaal Groeifonds en de NWA vaker deelnemen als mede-aanvrager. Bij Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid en andere aanvragen met kennispartners zijn hogescholen vaker hoofdaanvrager. In 2022 zagen we een vergelijkbaar beeld.³²

Tabel 4 Aantal hogescholen in 2023 betrokken bij gehonoreerde aanvragen als hoofd- of mede-aanvrager

	Gehonoreerde aanvragen met hogeschool als hoofdaanvrager	Gehonoreerde aanvragen met hogeschool als mede-aanvrager	Totaal
Missiegedreven Innovatie- en Topsectorenbeleid (MITB)	114	66	180
Nationale Wetenschapsagenda (NWA)	14	29	43
Nationaal Groeifonds (NGF)	4	31	35
Europese onderzoeksprogramma's (o.a. Horizon, Interreg)	19	63	82
Andere aanvragen met kennispartners	326	187	513
Totaal	477	376	853

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de VH, bewerking Rathenau Instituut.

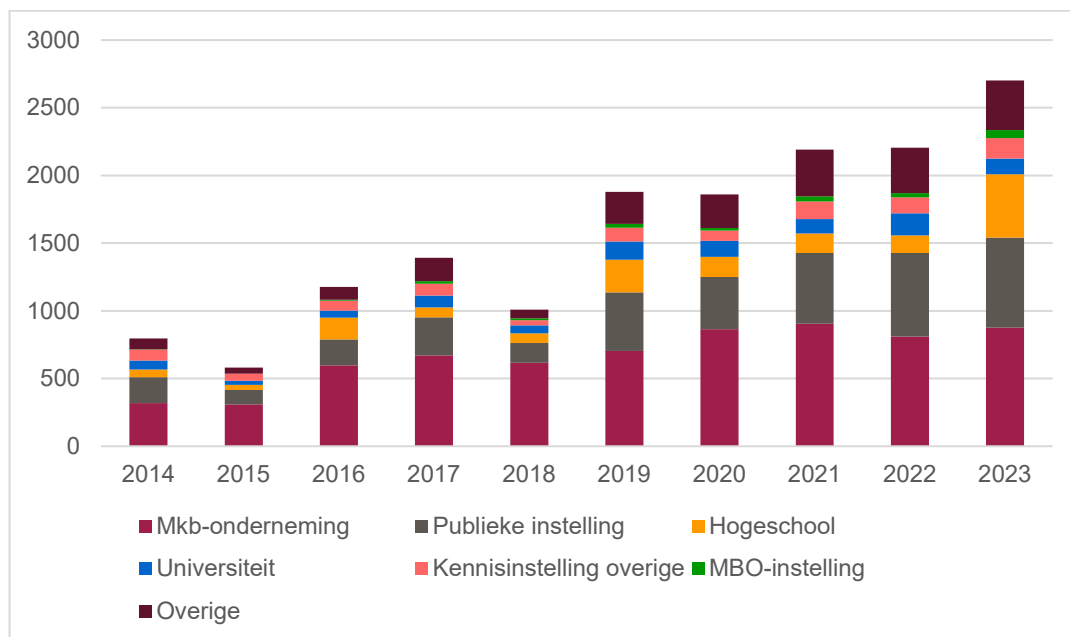
Notities: In deze telling kunnen dubbelingen voorkomen indien meerdere hogescholen betrokken zijn geweest bij de gehonoreerde aanvraag. Aanvragen worden niet noodzakelijk gehonoreerd in het jaar van indiening.

32 Het betreft een keuze-indicator. Omdat de indicator in 2022 en 2023 niet door hetzelfde aantal hogescholen is ingevuld, kan er geen gedetailleerde vergelijking gemaakt worden tussen beide jaartallen.

Figuur 6 geeft de samenwerkingen weer naar type partner van hogescholen in projecten gefinancierd door Regieorgaan SIA. Partners kunnen deelnemen aan meerdere aanvragen. Het gaat hier dus niet om het aantal unieke samenwerkingspartners. Bij veel regelingen vanuit Regieorgaan SIA is samenwerking met een mkb-organisatie verplicht. Hogescholen werken dan ook het meest samen met mkb-ondernemingen. In 2023 was 32% van de samenwerkingen met een mkb-organisatie. Bij 25% van de samenwerkingen betrof het een samenwerking met een publieke instelling, bij 17% met een andere hogeschool, bij 6% met een kennisinstelling, bij 4% met een universiteit, bij 2% met een mbo-instelling en bij 14% met een overige instelling.

Figuur 6 Samenwerkingen naar type partner van hogescholen in alle SIA-projecten

Bron: Impact Praktijkgericht Onderzoek – NWO/SIA. ISAAC/GAUstat, november 2023.

Notities: Partners kunnen deelnemen aan meerdere aanvragen. Het gaat hier dus niet om het aantal unieke samenwerkingspartners. Onder *Overige* vallen beroepsverenigingen, koepel-brancheorganisaties en grootbedrijven.

Vooraf het aandeel samenwerkingen met een andere hogeschool is toegenomen ten opzichte van 2022. In 2022 betrof dit 6% van de samenwerkingen. In 2023 was het aandeel samenwerkingen met een andere hogeschool 11% hoger dan in 2022. Het aandeel samenwerkingen met het mbo zal in de toekomst mogelijk groeien, naarmate het onderzoek aan het mbo zich verder ontwikkelt.³³

33 Vadanescu, A.B. Kleine Deters, M. Wolf en J. Lubberman (2024). *Verkenning naar Praktijkgericht Onderzoek in het mbo*. Amsterdam.

In tekstkader 6 zijn ter illustratie enkele voorbeelden opgenomen van samenwerkingen tussen hogescholen en kennispartners.

Kader 6 Voorbeelden van samenwerkingen tussen hogescholen en kennispartners

Avans Hogeschool: financiële verslaglegging

Lectoraten van Avans namen deel aan het internationale onderzoeksproject INTEGRÉS met als doel om meer kennis en lesmaterialen te ontwikkelen over geïntegreerde verslaglegging. Samen met de toekomstige generatie financiële experts werd kennis en kunde ontwikkeld die bedrijven en andere organisaties beter ondersteunen bij verslaglegging over mens, milieu en klimaat. In de zomer van 2023 werd dit project afgerond met een groot evenement. Aan het onderzoekstraject deden vijf hoger-onderwijsinstellingen uit evenveel landen mee.

Breda University of Applied Sciences: visie voor West-Brabant

BUas maakt deel uit van de Economic Board West-Brabant (EBWB). Dit samenwerkingsverband tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven in West-Brabant stelt de economische koers en ambitie van de regio vast. In het EBWB zijn afspraken gemaakt om kennisinfrastructuur te ontwikkelen rondom de thema's toegepaste technologie en creativiteit gericht op artificial intelligence en gaming, en resilient region, waaraan BUas een bijdrage kan leveren met haar kennis van smart logistics. In het verslagjaar werd gewerkt aan de implementatie van de economische visie voor West-Brabant.

HZ University of Applied Sciences: veilige Deltawerken

De Zuidwestelijke Delta, bekend van de Deltawerken, is een uniek kustlandschap bestaande uit (schier)eilanden die met elkaar verbonden zijn door dammen en stormvloedkeringen. Met een versnellende zeespiegelstijging neemt de maatschappelijke uitdaging om een veilige, ecologisch gezonde en economisch welvarende Zuidwestelijke Delta te behouden toe. Delta Wealth ontwikkelt daarom wetenschappelijk gefundeerde adaptatiestrategieën voor de komende 50-100 jaar die nodig zijn als de zeespiegel extreem zou stijgen. Delta Wealth brengt de volledige keten samen om deze deltaplannen te realiseren: universiteiten, onderzoeksinstituten, adviesbureaus, belangenorganisaties, ontwerpers en aannemers.

Hogeschool KPZ: Samen leren en opvoeden

Hogeschool KPZ werkt in een consortium met de HvA, UvA, Hanzehogeschool en Zuyd Hogeschool aan het project Samen leren en

---

---

opvoeden. Daarin worden ruim vijftig (integrale) kindcentra, scholen en kinderopvangorganisaties drie jaar gevolgd. In dit onderzoek, gericht op kinderen van 3 tot 8 jaar, onderzoeken zij de mate van interprofessionele samenwerking en de gevolgen daarvan voor het kind, ouders en professionals. Onderdeel van het project is een regionaal leernetwerk waarin deelnemers aan het onderzoek in Zwolle en omstreken met en van elkaar leren. Door het bezoeken van verschillende locaties, het bespreken van diverse thema's met gastsprekers en het delen van onderzoeksresultaten ontstaat er een sterk netwerk.

NHL Stenden: duurzame luchtvaarttoekomst

Groningen Airport Eelde is in 2020 gestart met haar programma NXT Airport. Dit programma is gebouwd op vier pijlers: duurzaamheid, energie, innovatie en educatie. NXT Airport is een living-lab-omgeving voor bedrijven, overheden en kennisinstellingen. Een unieke en hoogwaardige testlocatie voor diverse projecten rondom deze vier belangrijke thema's, waarin partijen elkaar vinden en samen aan een duurzame luchtvaarttoekomst werken. NHL Stenden werkt aan diverse projecten binnen NXT Airport.

Bron: Bestuursverslagen van de hogescholen (2023).

---

5 Belangrijkste bevindingen

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen van het praktijkgericht onderzoek in 2023. We houden hierbij geen rekening met eventuele bezuinigingen die in 2024 en later zijn aangekondigd. In 2023 kwam er meer geld, groeide het aantal lectoren en bijbehorend personeel en verschoof de focus verder van het leggen van de basis naar de professionalisering en versterking van het praktijkgericht onderzoek. Daarnaast is de kwaliteit verbeterd van de data die de hogescholen voor 2023 in hun jaarverslagen hebben opgenomen. Vooral de beschrijvingen van kwalitatieve indicatoren waren omvangrijker en vollediger dan in 2022.

1. De middelen voor praktijkgericht onderzoek aan hogescholen zijn gestegen. Mede dankzij de extra middelen zijn er bij de hogescholen meer onderzoekers en bijbehorend ondersteunend personeel aangesteld dan ooit.

De toekenning van de middelen uit het *Bestuursakkoord hoger onderwijs en wetenschap 2022* leidt tot een stijging van 27% van het budget voor praktijkgericht onderzoek in 2023 ten opzichte van 2022. Gesplitst naar geldstromen: +34% voor de eerste geldstroom, +22% voor de tweede en +8% voor de derde. In 2022 was er al een stijging ten opzichte van 2021 met respectievelijk 16%, 19% en 4%.

Dankzij de extra middelen hoeven hogescholen relatief minder bij te leggen vanuit de rijksbijdrage die eigenlijk bestemd is voor onderwijsactiviteiten (van 38% in 2022 naar 29% in 2023).³⁴ De absolute bijdrage van die bijgelegde middelen blijft overigens met 76 miljoen euro ongeveer gelijk aan die van 2022.

De extra middelen uit het bestuursakkoord zorgden voor een toename in onderzoekspersoneel. Het aantal lectoren steeg van 723 in 2022 naar 772 in 2023 (+7%). In termen van fte steeg deze categorie van 486 naar 539 fte (+ 11%). Het totale onderzoekspersoneel (naast lectoren ook docent-onderzoekers, promovendi, postdocs, ondersteunend personeel) steeg met 11% (fte). Absoluut gezien steeg het aantal docent-onderzoekers het meest: van 1697 fte in 2022 naar 1891 fte in 2023 (+194 fte). De grootste relatieve stijging was bij het ondersteunend personeel (van 434 fte naar 551 fte, 27%). Dat het ondersteunend personeel het hardst groeit, past bij de huidige focus van het praktijkgericht onderzoek waarbij hogescholen zich richten op bestendigen en professionaliseren.

---

³⁴ De hogescholen leggen geld bij uit hun onderwijsbudget om het praktijkgericht onderzoek een extra impuls te geven.

2. **Praktijkgericht onderzoekers ervaren knelpunten bij het realiseren van hun ambities. Deze hebben vaak te maken met het relatief korte bestaan van het praktijkgericht onderzoek. Hogescholen werken op diverse manieren aan het wegnemen van de knelpunten.**

De druk om financiële middelen aan te vragen en het gebrek aan ruimte hiervoor wordt door praktijkgericht onderzoekers als een belemmering ervaren. Diverse hogescholen noemen in hun jaarverslagen verschillende manieren die ondersteuning bieden aan onderzoekers om de druk te verlagen, zoals het aanbieden van workshops en scholing.

Praktijkgericht onderzoekers geven in enquêtes en gesprekken aan dat ze onvoldoende ruimte en tijd ervaren voor onderzoek. We zien in de huidige monitor dat de focus voor docent-onderzoekers meer verschoven is richting onderzoek. Zij krijgen in 2023 gemiddeld meer tijd in hun aanstelling voor het uitvoeren van onderzoek. Bij de andere functiecategorieën zagen we een dergelijke ontwikkeling niet terug. Verder geven onderzoekers aan onvoldoende carrièremogelijkheden of ruimte voor ontwikkeling te ervaren. Hogescholen zijn hiermee aan de slag met diverse initiatieven zoals de start van een traject voor *professional doctorates*.

Sommige onderzoekers noemen persoonlijke kenmerken zoals geslacht, gender en migratieachtergrond als belemmering bij het realiseren van ambities. Ongeveer de helft van de hogescholen geeft aan een *gender equality plan* te hebben ontwikkeld. Verder stellen ze projectgroepen en coördinatoren aan op dit gebied en organiseren ze bijeenkomsten en trainingen waarbij ook aandacht besteed wordt aan de andere aspecten van diversiteit.

Uit focusgroepen en de enquête van de Vereniging van Lectoren blijkt dat (startende) praktijkgericht onderzoekers een uniform functiehuis missen en dat duidelijkheid over het takenpakket achterblijft. De helft van de hogescholen geeft aan in 2023 gewerkt te hebben aan het herzien of verbeteren van de inrichting van het functiehuis. In 2022 was dit nog slechts een derde van de hogescholen.

3. **Hogescholen werken toe naar volwaardige integratie in het kennisecosysteem en bestendigen de eerder gekozen zwaartepuntvorming van hun onderzoek. Het aantal (inter)nationale samenwerkingen neemt toe en het aantal en de focus van de Centers of Expertise blijft stabiel.**

Hogescholen worden door andere kennisinstellingen steeds meer gezien als volwaardige kennispartner bij de aanpak van maatschappelijke vraagstukken. We zien dat hogescholen in 2023 vaker betrokken zijn bij een gehonoreerde aanvraag

dan in 2022. Ook is er meer nadruk op het verbinden van nationale expertise met relevante Europese ontwikkelingen.

Hogescholen hebben daarnaast in de afgelopen jaren een eigen profiel ontwikkeld op het gebied van onderwijsaanbod, onderzoek en zwaartepuntvorming. Een manier waarop zij invulling geven aan de zwaartepunten is met de Centres of Expertise. Daarbij werken hogescholen samen met bedrijven, onderzoekers, docenten, studenten en beroepsprofessionals in publiek-private of publiek-publieke ecosystemen aan maatschappelijke uitdagingen en transities. In 2023 waren er 46 Centres of Expertise. Dat is ongeveer gelijk aan de afgelopen vijf jaar. Het is een teken dat bevestigt dat de hogescholen vasthouden aan hun gekozen profiel.

Bijlage: Over de methodiek

In samenwerking met het ministerie van OCW heeft de VH aan de hand van de in het bestuursakkoord opgenomen bestedingsdoelen een **format opgesteld met indicatoren die dienen als basisinformatie** voor de *Monitor praktijkgericht onderzoek*. In dit format zijn basisindicatoren en keuze-indicatoren vastgesteld. De basisindicatoren zijn verplicht. Keuze-indicatoren (in de tabel cursief opgenomen) konden worden gekozen door hogescholen al naar gelang de relevantie. Hogescholen hebben deze gegevens gerapporteerd in hun jaarverslagen. Het Rathenau Instituut heeft deze gegevens uit de jaarverslagen verzameld en samengevoegd en – aangevuld met data uit andere bronnen – opgenomen in de *Monitor praktijkgericht onderzoek*.

In de *Monitor praktijkgericht onderzoek* zijn onderstaande indicatoren uit het format verwerkt. De volgorde van presentatie en opname van indicatoren in de bestedingsdoelen is zodanig aangepast, dat dit de leesbaarheid van de monitor ten goede komt.

Huidige situatie praktijkgericht onderzoek
Onderzoek en thema's
Per onderzoeksthema hebben hogescholen aangegeven of en met welke organisatorische eenheden zij structureel bijdragen aan kennisontwikkeling op dit thema. (paragraaf 4.1)
Overzicht van de lectoraten met namen van lectoren en korte omschrijving lectoraat. (paragraaf 2.2)
Inkomsten
Gerealiseerde inkomsten in 2022: 1 ^e geldstroom, 2 ^e geldstroom, 3 ^e geldstroom, overige middelen voor onderzoek die niet vallen onder de 1 ^e , 2 ^e of 3 ^e geldstroom. (paragraaf 2.1)
Ontwikkeling langs de bestedingsdoelen
Bestedingsdoel 1: Integratie in het kennisecosysteem (hoofdstuk 4)
Overzicht van de Centres of Expertise waarbij de hogeschool betrokken is. (paragraaf 4.1)
Invulling verbinding met de regio: voorbeelden van de manier waarop de samenwerking met de regio is vormgegeven en versterkt. (paragraaf 4.2)
Voorbeelden van succesvolle samenwerkingen met (kennis)partners. (paragraaf 4.3)

Deelname aan de volgende aanvragen: Missiegedreven Innovatie- en Topsectorenbeleid, Nationale Wetenschaps Agenda, Groeifonds, Europese onderzoeksprogramma's (o.a. Horizon, Interreg), Andere aanvragen met kennispartners. Per type aanvraag hebben hogescholen aangegeven of ze betrokken zijn als hoofd- of medeaanvrager. (paragraaf 4.3)

Bestedingsdoel 2: Kwantitatieve verduurzaming en uitbreiding (hoofdstuk 2)

Personele inzet in aantallen en fte voor lectoren, onderzoekers en docent-onderzoekers, kandidaten professional doctorate, promovendi, postdocs en onderzoeksondersteuning. Voor lectoren is eveneens aangegeven: percentage met een vaste/tijdelijke aanstelling en aantal lectoren met een dubbelaanstelling bij een bedrijf, universiteit of ander instituut. (paragraaf 2.2)

Bestedingsdoel 3: Kwalitatieve verduurzaming en uitbreiding (hoofdstuk 3)

Voorbeelden van relevante bijdragen van de verbinding tussen het praktijkgericht onderzoek en de arbeidsmarkt. (paragraaf 3.1)

Voorbeelden van succesvolle bijdragen van praktijkgericht onderzoek aan het onderwijs. (paragraaf 3.1)

Functiehuis: activiteiten voor de doorontwikkeling van het onderzoeksfunctiehuis. Bijvoorbeeld aanscherpen van de functieomschrijvingen, bieden van steun voor professionele ontwikkeling van een onderzoekers, bieden van meer functies of posities op onderzoek, bieden van carrièreperspectieven voor onderzoekers. (paragraaf 3.2)

Diversiteit en inclusie: activiteiten die zijn ondernomen voor het stimuleren van diversiteit en inclusie van onderzoekspersoneel. Bijvoorbeeld het opstellen van een Gender Equality Plan of het instellen van een plan voor kensengelijkheid. (paragraaf 3.2)

Professionaliseringsactiviteiten personeel: activiteiten die zijn ondernomen om het onderzoekspersoneel te professionaliseren, zoals bijvoorbeeld trainingen. (paragraaf 3.2)

Open Science activiteiten: activiteiten die zijn ondernomen op het gebied van Open Science, zoals bijvoorbeeld deelname aan Publinova, aandeel open access in publicaties (of andere onderzoeksproducten), aandeel datasets die volgens de FAIR principes toegankelijk zijn, ontwikkeling publicatiebeleid of andere vormen van Open Science. (paragraaf 3.2)

Aanwezigheid onderzoeksinformatiesysteem: ja/nee. (paragraaf 3.2)

Aanwezigheid datamanagementsysteem: ja/nee. (paragraaf 3.2)

Medezeggenschap onderzoek binnen de instelling en/of betrekken van onderzoekers bij strategie en beleidsvorming: activiteiten die zijn ondernomen om medezeggenschap op het terrein van onderzoek binnen de instelling te bevorderen. (paragraaf 3.2)

© Rathenau Instituut 2025

Verveelvoudigen en/of openbaarmaking van (delen van) dit werk voor creatieve, persoonlijke of educatieve doeleinden is toegestaan, mits kopieën niet gemaakt of gebruikt worden voor commerciële doeleinden en onder voorwaarde dat de kopieën de volledige bovenstaande referentie bevatten. In alle andere gevallen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Open Access

Het Rathenau Instituut heeft een Open Access beleid. Rapporten, achtergrondstudies, wetenschappelijke artikelen, software worden vrij beschikbaar gepubliceerd. Onderzoeksgegevens komen beschikbaar met inachtneming van wettelijke bepalingen en ethische normen voor onderzoek over rechten van derden, privacy, en auteursrecht.

Contactgegevens

Anna van Saksenlaan 51
Postbus 95366
2509 CJ Den Haag
070-342 15 42
info@rathenau.nl
www.rathenau.nl

Bestuur van het Rathenau Instituut

Drs. Maria Henneman (voorzitter)
Prof. dr. Noelle Aarts
Prof. dr. Nynke van Dijk
Dr. Laurence Guérin
Dr. Radjesh Manna
Joep Munten MSc
Prof. dr. ir. Behnam Taebi (vice-voorzitter)
Drs. Kees Verhoeven

Secretaris van het bestuur:

Prof. dr. ir. Eefje Cuppen (directeur Rathenau Instituut)

Het Rathenau Instituut stimuleert de publieke en politieke meningsvorming over de maatschappelijke aspecten van wetenschap en technologie. We doen onderzoek en organiseren het debat over wetenschap, innovatie en nieuwe technologieën.

Rathenau Instituut